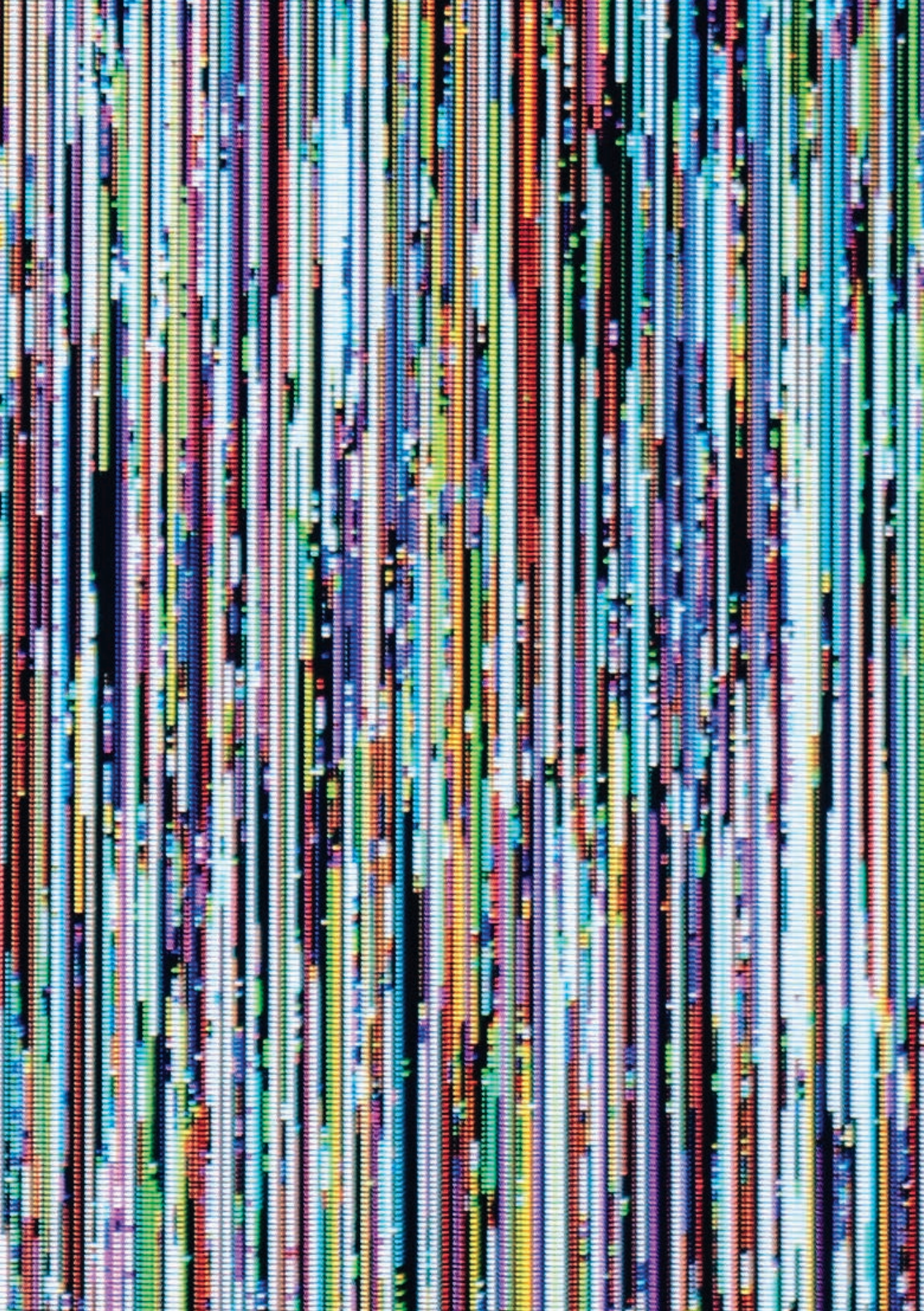


A photograph of a forest with a spectral figure. The trees are thin and vertical, with a ground covered in brown leaves. A white diagonal line runs from the top-left corner to the bottom-right corner. The title 'MAC BETH' is written in large white letters in the upper center.

MAC BETH

WILLIAM SHAKESPEARE



06

ZASEDBA

010

ANA PERNE

POGOVOR Z JANUSZEM KICO

BITI ČLOVEK POMENI KROTITI ZLO

022

WILLIAM SHAKESPEARE

SONET 119

024

HAROLD BLOOM

TRAGEDIJA DOMIŠLIJE

034

WILLIAM SHAKESPEARE

MACBETH

0148

NAGRADI

0150

GOSTOVANJE V TUJINI

IN FESTIVAL

0152

KONTAKTI

KA ZA LO



MAC BETH

William Shakespeare
PREVAJALEC SREČKO FIŠER
REŽISER JANUSZ KICA
MACBETH
DRAMATURGINJA MARTINA MRHAR
1606
LEKTOR SREČKO FIŠER
SCENOGRAFINJA KARIN FRITZ
KOSTUMOGRAFINJA BJANKA ADŽIĆ URSULOV
AVTOR GLASBE ARTURO ANNECCHINO
OBLIKOVALEC SVETLOBE SAMO OBLOKAR
OBLIKOVALEC ZVOKA STOJAN NEMEC
ASISTENTKA REŽISERJA MAŠA PELKO

VODJA PREDSTAVE MARINO CONTI
ŠEPETALKA ARJANA ROGELJA
TEHNIČNI VODJA ALEKSANDER BLAŽICA
OBLIKOVALCI ZVOKA IN VIDEA VLADIMIR HMEJAK,
MAJIN MARAŽ **IN** STOJAN NEMEC,
OBLIKOVALEC SVETLOBE SAMO OBLOKAR
LUČNA MOJSTRA MARKO POLANC **IN** RENATO STERGULC
REKVIZITERJA DAMIJAN KLANJŠČEK **IN** GORAZD PRINČIČ
FRIZERKI IN MASKERKI KATARINA BOŽIČ **IN** HERMINA KOKAŠ
GARDEROBERKI JANA JAKOPIČ **IN** MOJCA MAKAROVIČ
ODRSKI MOJSTER STAŠKO MARINIČ
ODRSKI TEHNIKI DEAN PETROVIČ, BOGDAN REPIČ
IN DOMINIK ŠPACAPAN
VRVIŠČARJA DAMIR IPAVEC **IN** AMBROŽ JAKOPIČ
ODRSKI DELAVEC JURIJ MODIC
MOJSTER KROJAČ ROBERT ŽIKOVIČ
ŠIVILJI MARINKA COLJA **IN** TATJANA KOLENC
MIZARJA MARKO MLADOVAN
PREDSTAVA NIMA ODMORA.

SLOVENSKO NARODNO GLEDALIŠČE
NOVA GORICA
SEZONA 2018/2019, UPORIZORITEV 4
PREMIERA 13. DECEMBRA 2018
NA VELIKEM ODRU SNG NOVA GORICA

Macbeth
NEJC CIJAN GARLATTI

Lady Macbeth
ARNA HADŽIALJEVIČ

Duncan; Plemič; Stari Siward
GORAZD JAKOMINI

Malcolm; Plemič
ŽIGA UDIR

Donalbain; Plemič; Mladi Siward
GREGOR PRAH k. g.

Banquo
ŽAN PERKO k.g.

Macduff; Plemič
JURE KOPUŠAR

Rosse; Plemič
PETER HARL

Seyton; Plemič; Morilec
JOŽE HROVAT

Lenox; Plemič; Morilec
LOVRO ZAFRED k.g.

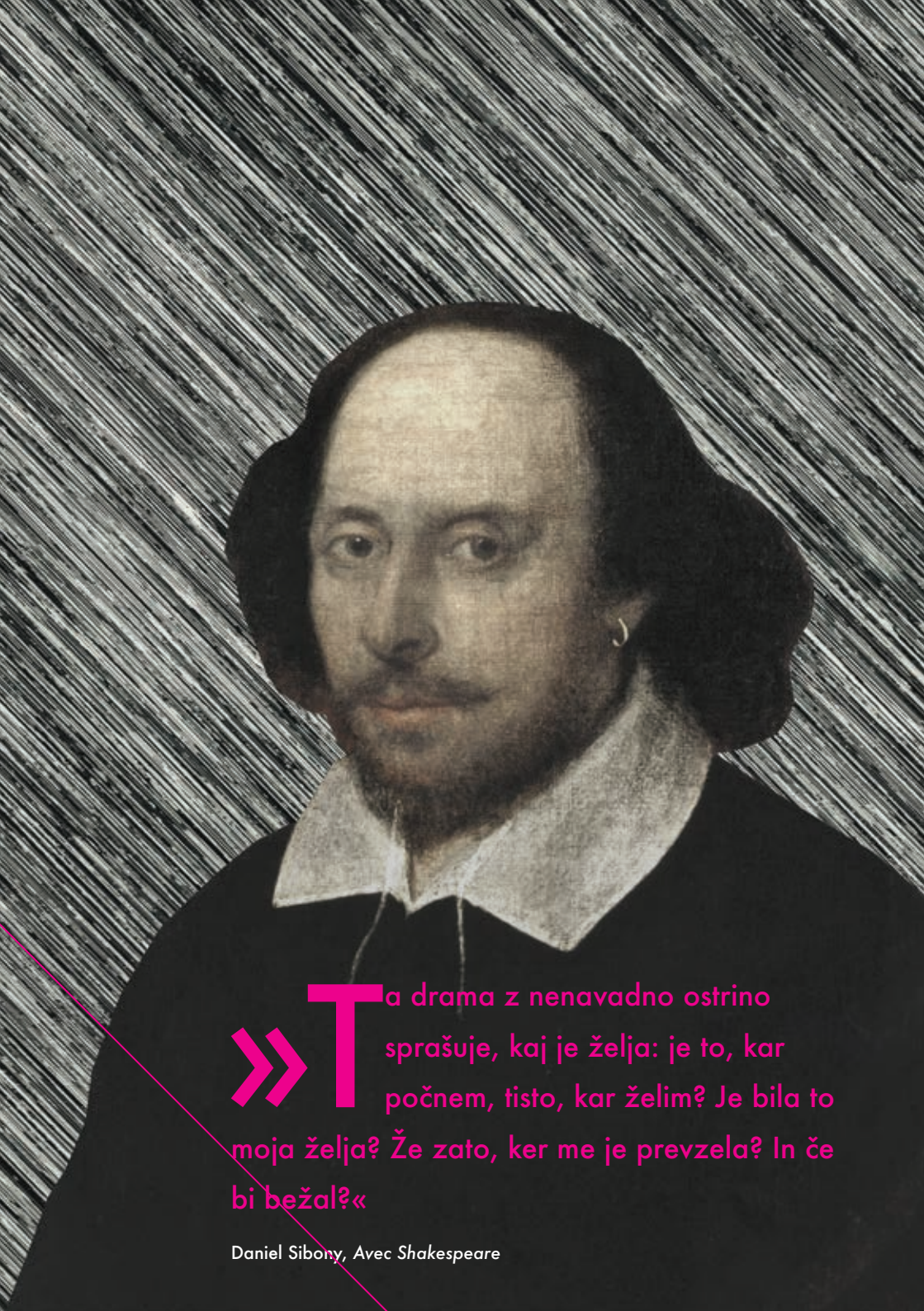
Služabnik; Plemič; Vratar; Starec
MIHA NEMEC

Hekata
ANA FACCHINI

Vešča
PATRIZIA JURINČIČ FINŽGAR

Vešča
MEDEA NOVAK

Vešča
DUŠANKA RISTIĆ



» **T**a drama z nenavadno ostrino sprašuje, kaj je želja: je to, kar počnem, tisto, kar želim? Je bila to moja želja? Že zato, ker me je prevzela? In če bi bežal?»

Daniel Sibony, *Avec Shakespeare*



Biti človek pomeni krotiti zlo

Pogovor z Januszem Kico

Ana Perne

»J ANUSZ KICA JE NATANČNI GLEDALIŠKI RAZISKOVALEC IN FILOZOFSKI DVOMLJIVEC, MUZIKALIČNI MATEMATIK IN INTUITIVNI MAG, VRHUNSKI PROFESIONALEC IN STRASTNI LJUBITELJ, ZAVEZAN JE VISOKIM ETIČNIM NORMAM IN HKRATI NJIHOV PREIZPRAŠEVALEC, RUDAR V ISKANJU SKRITEGA POMENA BESEDILA IN ZAGOVORNIK KIPEČE ENERGJE, JE ESTETSKI ARHITEKT IN ČUDEČI SE OTROK. ZA JANUSZA KICO STA ŽIVLJENJE IN SEN – GLEDALIŠKA VAJA, IGRALEC PA VEDNO NA NOVO ODKRITA AMERIKA.« TAKO JE V OBRAZLOŽITVI K NAGRADI PREŠERNOVEGA SKLADA LETA 2016 ZAPISALA IGRALKA SAŠA PAVČEK IN SE V IZOSTRENEM ZAJETJU REŽISERJEVIH LASTNOSTI NAVEZALA NA DVA NASLOVA IZ NJEGOVEGA GLEDALIŠKEGA REPERTOARJA, ŽIVLJENJE JE SEN IN AMERIKA. NA POLJSKEM ROJENI GLEDALIŠKI USTVARJALEC, KI SE JE PO ŠTUDIJU DOMA NAJPREJ IZOBRAŽEVAL IN SI IZKUŠNJE PRIDOBIVAL V ZAHODNI NEMČIJI, JE PRVO SLOVENSKO REŽIJO PODPISAL LETA 1994, KO JE V DRAMI SNG MARIBOR UPORIZORIL DUMASOVE TRI MUŠKETIRJE. Z AMERIKO, DRAMATIZACIJO ROMANA FRANZA KAFKE, SE JE LETO POZNEJE VRNIL V MARIBOR IN TAKO V SVOJE NOMADSKO UMETNIŠKO DELOVANJE, ZA KATERO JE ZNAČILNO DELO V RAZLIČNIH JEZIKIH IN UPOŠTEVANJE NJIHOVIH SPECIFIČNIH ODTENKOV, SLOVENIJO VPISAL KOT PRIZORIŠČE POVRATKA. KMALU JE PRISPEL TUDI V NOVO GORICO: PRVIČ JE V TEDAJ ŠE PRIMORSKEM DRAMSKEM GLEDALIŠČU REŽIRAL LETA 2000, IN SICER CORNEILLEVO ILUZIJO. DVE LETI ZATEM JE UPORIZORIL SHAKESPEARA, H KATEREMU SE ZDAJ VRAČA Z UPRIZARJANJEM TRAGEDIJE, KI IZIDE IZ ČLOVEKA SAMEGA, IZ ZLA, KI SE ZAJE V NJEGOVO NOTRANJOST.

Če se omejiva na režije znotraj slovenskega jezikovnega področja, ste Shakespeara doslej uprizorili štirikrat (leta 1997 ste v SLG Celje režirali *Ukročeno trmoglavko*, leta 2000 v ljubljanski Drami *Vihar*, leta 2002 v novogoriškem gledališču *Sen kresne noči* in leta 2011 v mariborski Drami igro *Kar hočete*). Vendar tokratna režija prvič temelji na novem prevodu (v nasprotju s prejšnjimi, ki so bile osnovane na že obstoječih prevodih Milana Jesiha in Otona Župančiča). Novi prevajalec *Macbetha* je Srečko Fišer, ki se je v tej vlogi s Shakespeareom prav tako spopadel že petič (doslej je prevel igre *Tit Andronik*, *Hamlet*, *Timon Atenski* ter *Romeo in Julija*). Kakšno izkušnjo prinaša delo na novem prevodu?

Najprej moram poudariti, kako izjemno dragoceno je, da je avtor prevoda neposredno prisoten, da se lahko udeležuje vaj in lahko z njim primerjamo prevod z izvirnikom. Shakespeareovski jezik ne obstaja več, je starinski, anahronističen. Ko režiram besedila, prevedena iz tujih literatur, me vedno zanimajo različni prevodi. Vendar tokrat nisem pretiral, čeprav obstaja veliko poljskih in nemških prevodov *Macbetha*. Vsaka generacija skuša izostriti svoj pogled in prevod je vedno vprašanje interpretacije. Različni ljudje v različnih časovnih oziroma kulturnih kontekstih Shakespeara različno prevajajo, posebej me zanimajo sporna mesta, ki jih je pri njem veliko in o katerih je napisanih tudi neverjetno veliko razlag. Srečko Fišer se precej drži izvirnika, kar nam ne olajšuje naloge, saj je Shakespeare *Macbetha* izpisal zelo eliptično. Zato ga je velikokrat težko razumeti. Poleg tega pa tudi ne vemo več, na primer, kaj pomeni fevdalizem, ki je v tej igri temelj družbenega reda.

Srečko Fišer mi je v pogovoru, ki je nastal ob prevodu *Timona Atenskega*, povedal, da »mora tako kot avtor pri pisanju tudi prevajalec pri prevajanju izhajati iz duha svojega časa«.

Seveda, ker sicer ne more nič prevesti. Prevajalec ni tu zato, da bi samo jemal iz historičnega muzeja. S svojega gledišča, iz svojega eksistencialnega, družbenega in kulturnega konteksta ustvari prevod za sodobni čas. V Nemčiji obstaja prevodni kanon Shakespeara iz 19. stoletja, a v vsakem stavku je zaznati, kako se je jezik postaral. Kanon ostaja, a vsaka generacija se z njim znova bori. Mislim, da je naloga gledališča, da diha to, kar živimo, saj ga ustvarjamo ljudje, ki dihamo današnji zrak, beremo današnje časopise in živimo v času Trumpa, Putina, razpada Evrope – in vse to ima vpliv na naše delo. Zavestno ali podzavestno je imelo vpliv tudi na Fišerja ...

... ki je v omenjenem pogovoru svojo misel ponazoril, da pri prevodu verzne drame izhaja iz sodobne pesniške izkušnje. Kako se lotevate Fišerjeve prepesnitve Shakespeareovega *Macbetha*?

Verz lomimo; ne bi se ga smelo zaznati, razen mogoče pri večšah. Nisem ne shakespeareolog ne filolog, vendar lahko zanesljivo rečem, da je med vsemi Shakespeareovimi igrami, ki sem jih bral ali režiral, ta najbolj poetična. Morda se zdi to presenetljivo, ker je *Macbeth* kot lik pogosto sinonim za morilca, ubijanje in poezija pa sta antipoda. Vendar gre tu za nekaj drugega, za silovito kreativnost *Macbethovega* uma, torej za kreativnost samega Shakespeara, kako skuša priti do globin v človeku. To počne s pomočjo poetičnega izražanja, metaforičnega in predvsem eliptičnega. *Macbeth* je morilec in poet, v igri mu pripade tretjina

prostora. Ta človek zna govoriti izrazito točno in vendar bogato. A vedno je konkreten. Njegov um, ki živi v jeziku, je torej nenavaden, nikakor pa ne psihopatski.

V Macbethu se velikokrat skuša videti prototip politika. Jaz ne poznam politika, ki bi bil tako inteligenčen, globok in nadarjen v tem, kar govori. Macbeth je pravi umetnik, politiki to niso. In morda je bolje, da je tako. Besedilo je v primerjavi z drugimi Shakespearovimi kratko, vse se dogaja zelo hitro, časovne preskoke je težko definirati. Ne moremo vedeti, ali se vse odvija v petih dneh ali pa dogajanje traja pet let. Vendar to ni pomembno. Takšna vprašanja si lahko zastavimo, ko se ukvarjamo, denimo, z Gerhartom Hauptmannom. Z naturalizmom smo nekako izgubili pravi pristop k Shakespearu, ki ga te stvari ne zanimajo, ker je veliko bolj emblematičen in idejen. Shakespeare ni avtor za televizijo.

V nekem pogovoru ste rekli, da zveni Shakespeare v slovenščini – za razliko od drugih jezikov – krepko in je blizu gesti. Bi lahko to misel razvili na osnovi gledališkega ukvarjanja s Shakespearom v različnih jezikih (režirali ste ga, denimo, tudi v hrvaščini)?

Mislím, da ima slovenski jezik med vsemi slovanskimi jeziki na odru največ mesa. V poljskem jeziku, ki je mehek in šelesti, Shakespeare nima take udarne moči. Med jeziki, ki jih poznam, se mi zdi, da se v slovenskem nekatere stvari bistveno lažje poda kot v drugih, ker je odrsko močen. To je mogoče povezano z dejstvom, da sem še vedno pod vplivom nemškega jezika, ki je trd, oster, ritmičen. Shakespeara igrajo seveda povsod, tudi na Kitajskem ali na Madžarskem, in tudi na Poljskem se lahko zgodi velika uprizoritev kakšnega izmed njegovih del. A govorim o tem, kako Shakespeare reže zrak, reže misel, zrak pa je to, v čemer živimo. Velja

tudi obratno: ko gledam Nemce, ki igrajo Čehova, je vse lepo in prav, prevodi so fantastični. Ampak zdi se, da je nekaj narobe pri tem imitiranju ruske stvarnosti, kot da bi bil jezik Čehova ustvarjen za drugačen svet. Ne govorim o univerzalnosti del, ampak samo o jeziku.

Pri režijskem ukvarjanju z jezikom pa pozornosti ne usmerjate le k besedam na papirju, temveč predvsem k načinu njihovega govornega udejanjanja, k njihovem utelešenju. S SNG Nova Gorica ste že večkrat sodelovali, nazadnje pred tremi sezonami, ko ste uprizorili Giraudouxovo *Ondino*. Tedaj sta v glavnih vlogah nastopila igralca, ki oblikujeta nosilna lika tudi tokrat, Nejc Cijan Garlatti in Arna Hadžialjević. Kako pomembna je za jezikovno utelešenje (in tudi sicer) kontinuiteta v umetniškem sodelovanju?

Odgovor je lahko pozitiven ali negativen. Kontinuiteta je vsekakor pomembna, vendar se prav lahko zgodi fantastično sodelovanje tudi z novimi igralskimi sodelavci. Ni recepta, saj je v gledališču vse mogoče. Ko je v Novo Gorico prišel novi umetniški vodja Marko Bratuš, je izrazil voljo, željo, interes, da spusti v hišo dinosavra, ki je tu že delal. Iskanje ustreznega dramskega naslova sem skušal prilagoditi novogoriškemu ansamblu. Ne iz pedagoškega nagnjenja, ampak spričo časa, v katerem živimo, sem pomislil, da bi bilo prav, da se pomlajeni ansambel sooči s težkim komadom, Shakespearom. Seveda sem iskal igro za Arno in Nejca, torej mlada igralca, čeprav Macbetha in njegovo ženo ponavadi igrajo igralci srednje generacije. Navadno se ta par razume kot dva, ki naj bi v zrelih letih mogoče imela še zadnjo priložnost, da dosežeta nekaj več v življenju. Če pa sta Macbeth in Lady Macbeth še mlada, je treba iskati drugo motivacijo, drug razlog za njuna dejanja. Pri Shakespearu

dejansko ta ostaja v senci – kot da to ni Shakespearova tema. Vprašal sem se torej, kaj, če bi šlo za mlada človeka, ki si prizadevata za nekaj, česar jima ni treba. Zame je to zgodba o ljubezni dveh, ki se ljubita in sta srečna, pa ju njuna slava, da bi se še bolj ljubila in bila še bolj srečna, uniči. Zdi se, da sta politika in oblast samo sredstva za okrepitev ljubezni in ne obratno.

Sicer pa sta *Ondina* in *Macbeth* zelo različni besedili; pri prvem smo v elementu vode, torej se soočamo z občutki, ki nenehoma plavajo, pri drugem smo v zemlji in v ognju. Ker gre za drugačne elemente, je tudi gradnja drugačna. *Macbeth* obsega ogromno količino monologov; do situacij se je treba dokopati, jih najti, vzpostaviti, definirati. V *Ondini* so situacije v igro vpisane zelo berljivo. Stična točka med obema pa je v tem, da je *Macbeth* gotovo igra o ljubezni, ki jo strast vodi k uničenju, *Ondina* pa programski komad o nemogoči brezmejni ljubezni, ki se spremeni skorajda v svoje nasprotje. Pri *Macbethu* vse temelji na medsebojnem oboževanju dveh ljudi. Nihče od njiju ni pošast. Zelo sta ambiciozna in v življenju sta veliko dosegla. *Macbeth* je v družbi, v kateri živi, idol, junak, rock zvezda. Mogoče ta slava rodi potrebo, da želi še dlje, višje ... Razlog norosti Lady *Macbeth* je morda v tem, da njega ni več ob njej, da je odšel v druge dimenzije, da je postal kos ledu.

Zanimivo je, da se Lady *Macbeth* pred srečanjem z možem na dejanje zavzetja naslednje stopnje pripravi z besedami »Pridite, duhovi, / ki strežete ubijalski misli, in razspolite / me in napolnite od krone do peta / z najhujšo krutostjo«. Lady *Macbeth* se v tem klicu pravzaprav odmakne od svoje spolne opredelitve. Berete to kot prevzemanje moške narave ali morda kot zabrisanje spolne določitve ob prehodu k nasilnemu dejanju?

To vprašanje leži kot senca nad gledališkimi in filmskimi interpretacijami Shakespearove igre. Invokacijo duhovom berem bolj v pomenu *pridite in ne dopustite, da sem šibka*, torej se Lady *Macbeth* zaveda svoje šibkosti. Njena moč je v tem, da zna brati tudi šibkosti *Macbetha*. V nobenem trenutku pa ne prevzame njegove vloge, sicer bi sama ubila kralja. *Strindberg*, ki – seveda kot naturalist – trdi, da je *Macbeth* najslabši Shakespearov komad, je poudaril, da je ona bila v kraljevi sobi, a kralja ni mogla ubiti, ker jo je spomnil na očeta. Torej ima vendarle povprečne človeške lastnosti, ni *nadženska*.

Pred desetletjem sem režiral koprodukcijsko uprizoritev Slovenskega stalnega gledališča Trst *Hči zraka*, ki jo je napisal Calderón in po njem predelal Hans Magnus Enzensberger; to je igra o ženski, ki je zla, ker ima razlog za to, saj je bila več let ujeta. Shakespeare pa ni napisal igre z naslovom *Lady Macbeth*, ker je ona samo podpora in niti ni dorasla temu, kar ima *Macbeth* v glavi. V tem je problem: ne razume ga več že v njenem drugem, tretjem prizoru. On pravi, da sliši glasove, ona pa ne ve, o čem govori.

Sicer pa sta v izhodišču fantastičen par, razumeta se v dveh besedah, med njima vse deluje. Dojemata se kot osebi, ki sta posebni, boljši od drugih, a ne v nietzschejanskem smislu, temveč preprosto zato, ker jima ves svet to govori. Sta v močnejšem odnosu kot zgolj mož in žena; sta eno. V tem kontekstu je pomembno, da gre za par brez otrok. Pogosto beremo komentarje, češ, ker ne moreta dajati življenja, ga jemljeta. Ampak to je preveč poenostavljeno, ker Shakespeare raziskuje, kako zlo, ki je človeku imanentno, prevzema oblast nad njim. Ne zanima ga kavzalnost.

Skratka, obstaja kliše o *Macbethu* in kliše o Lady *Macbeth*, a v naši interpretaciji jima niti on niti ona ne ustrežata. Njega od začetka do konca spremlja velik dvom; ves čas ga želi zadušiti, a se vedno znova pojavi, zato je nenehno v kontrapunktu. Ona pa ostane ženska od začetka do konca.

Sicer pa želja po moči v zakoncih Macbeth ne tli od samega začetka. Pravzaprav se oblikuje šele ob nepričakovanem razkritju vešč, Macbeth se sprva želi prepustiti usodi in niti ne namerava »migniti s prstom«. Toda vera v prerokbo krepí uresničeno zlo, »stvari začete zlo se okrepijo z zlim«. Prikazni, ki jih vidi in pričajo, da so ob zločinskem stroju prisotne še druge razsežnosti ...

Vešče predstavljajo iniciacijo, vendar Macbethu ne rečejo, da mora moriti. Prerokba je zelo odprta. Če skušamo igro zvesti na vprašanje, zakaj Macbeth izvršuje to, česar mu vešče niso naročile, zgrešimo temo. On je vsekakor ambiciozen, želi biti kralj – in lahko bi to nekega dne postal, saj v dogajalnem času igre še niso obstajale dinastije, ampak so kraljevega naslednika izbrali iz kroga zaslužnih plemičev. Ampak prerokba Macbetha popolnoma okupira, ga rine v dejanja in mu odvzame mir.

Vendar je pri ljudeh – za razliko od živali – umor zločin. V monologih Macbeth razglablja, kaj pomeni dobro in zlo, govori si, da ne bo šel ubiti kralja, ker se to pač ne dela, sprašuje se, kako bi ga sploh lahko ubil ... O kazni ne razmišlja s krščanskega stališča, torej da se bo znašel v peklu; Macbeth pričakuje, da bo kazen nastopila že tu: ubila ga bo teža krivde. Poljski filozof Leszek Kołakowski, pravi, da zlo obstaja v vsakem od nas. A biti človek pomeni krotiti zlo, ki je človeku imanentno.

Zanimivo je vprašanje, kaj dela z nami zlo in kaj delajo z nami misli, ki krožijo okoli zla, a jih ne izgovorimo. Kaj sploh je jezik? Pomembna tema igre je imaginacija, ki se hrani z jezikom in ima lahko tudi sicer mesto v jeziku ali v podobi. Kot pravi Macbeth v monologu o bodalu, ki ga ni, a ga vidi: »Oči so drugim čutom v posmeh; ali pa / mogoče vredne več kot oni.« Če si nekaj zamislim, je to nad jezikom. Jezik mora izgovoriti,

imenovati; podobi tega ni treba, razen če jo želimo opisati. Ko reče, *vidim bodalo*, pomeni, da mora izvršiti dejanje. In zatem ugotovi, da tega še ni storil, čeprav podoba v njegovi domišljiji kaže, kot da je že. Iz vsega izrečenega začne v svoji glavi graditi cel kozmos. Lahko bi rekli, da je človek zgrešenih ambicij, slabič; ali pa človek, ki misli in bi pravzaprav moral pisati.

Iluzija, ki jo povzroči vdor nadnaravnega in mu vzbudi željo (po moči), ga zaslepi v odnosu do resničnosti.

Eksplicitno pove, *kar sem ustvaril v svojih mislih, se bo zdaj zlilo v moje življenje*. Igro poskušam postaviti tako, kot da se vse porodi iz Macbethove glave, kot da se sprašuje, kaj vse se lahko zgradi iz enega samega stavka ene same vešče (le ena mu namreč reče, da bo kralj). Abstraktno gledano je to situacija, ko se nekdo odpre zlu, ki ga ima v sebi. Kajti zlo ne prihaja od zunaj, temveč je tu.

Navajeni smo misliti, da se je iz dramskih iger moč kaj naučiti. Mislim, da je to v kontekstu Shakespeara neprimerno. Lahko se naučimo le, da je človek nekaj, kar je težko razumeti. Macbeth je čisti paradoks, ker nam z ene strani pokaže najmračnejše, kar je v človeku, z druge strani pa nam je simpatičen. Je nekdo, ki dvomi, išče, prepričuje, globoko v sebi noče delati tega, kar dela, in hkrati hoče.

»Življenje je samo begotna senca, slab igralec, / ki se na odru petelini: drgne deske svojo uro / in že nihče več ne ve zanj. Zgodba, / ki jo pripoveduje bebec, en sam vrišč in bes, / pomeni pa ne nič.« Takšne so Macbethove besede ob smrti žene, spoznanju, da je ostal sam, brez druge(ga).

Zanimivo, da premišlja o življenju in ne o izgubi. V igri je trenutek, ko zaznamo, da se je že veliko prej oddaljil od svoje žene – zdravnika namreč vpraša, kako je s pacientko. Kljub temu lahko rečemo, da se v njegovem življenju vse navezuje nanjo; če nje ni, ni središča, ni ničesar. Ob njeni smrti nastopi neke vrste nihilizem, kot ga poznamo iz Beckettovih dram, občutek strašne samote.

Igri *Macbeth* se pripisuje oznaka »politična«. Je pa tudi igra, ki je zelo bogata z živalskimi podobami, polnimi simbolike. Lahko to pomeni uprizoritveni izziv?

Macbetha se zelo pogosto označuje kot igro o oblasti. Ampak *Macbeth* o tem sploh ne govori in se tudi ne obnaša kot vladar. Banqua sicer skuša pridobiti na svojo stran, a ta se za to ne zmeni. Ve namreč: če se prerokba v celoti izpolni, bodo prišli na oblasti njegovi, Banquovi potomci. V *Macbethu* ni oblastniške perverzije. Biti kralj in uživati v tem pomeni biti gotov, *Macbeth* pa je negotov. Pri igrah, ki so besedilno tako goste, kot je *Macbeth*, je treba paziti, da jih z režijo ne ubiješ. Nas – posebej v kontekstu novega prevoda – zanima moč jezika in misli v odorskem prostoru.

Macbeth hoče, mora vedeti. Pred nekaj leti ste na vprašanje, ali se sodobno gledališče preveč osredotoča na angažiranost, med drugim odgovorili, da vas zanima vprašanje resnice. Vi je v gledališču ne iščete z neposrednim vnosom stvarnosti, ki jo živimo. To najbrž velja tudi za postavitev *Macbetha*?

Nedavno sem na Dunaju sicer nekaj aktualiziral, ker se mi je zdelo, da je v danem trenutku, v današnji Evropi in času begunske problematike, to pač potrebno. V igri Daniela Kehlmana *Die Reise der Verlorenen* (*Pot izgube*), v kateri nobena država ne želi sprejeti ladje z židovskimi begunci leta 1939, sem za trenutek ustvaril sliko, kot jo vidimo v današnjih časopisih. Iskal sem drastično provokativno sredstvo. Da pa bi s tragedijo *Macbeth* ljudem 21. stoletja pojasnjeval, kako deluje tiranija, tega ne morem; za to bi moral izbrati kakšno drugo igro. Nič lažjega sicer, kot postaviti na oder osebe v SS plaščih, a s tem bi se oddaljili od bistvenega. Dvomim pa tudi, da bi morali rekonstruirati, kaj se je dogajalo na Škotskem v enajstem stoletju. Zanima me stavek, ki bi ga Shakespeare izgovoril danes, z našim poznavanjem tega, kar se dogaja okoli nas. To ne pomeni, da mora priti na oder nekdo s telefonom ali Trumpovo frizuro. To se mi zdi pod nivojem gledališkega občinstva. Naša ambicija tudi ni, da Shakespearovo igro podamo po zgledu popularnih televizijskih ekranizacij, lepo zapakirano in z ohranjenim integralnim besedilom. Sprašujemo se, kaj pomeni danes zlo, kaj pomeni za mladega človeka bivati v svetu, kjer smo vsi izpostavljeni imperativom: povzpeti se, uveljaviti ... in dvomom, kako to doseči.

Mislím, da je danes največja nevarnost laž, težko je določiti meje med lažnimi novicami in resnico. Naivno pa upam, da vsaj še vemo, kaj je dobro in kaj zlo. Nedvomno je treba delati igre o tem in se ukvarjati z razsvetljevanjem možganov, da nas bo težje zmanipulirati.

Ana Perne

SONET 119

Kakšen napoj sirenjih solz sem pil, varjen
v lambiku, ki je notri kot pekel smrdljiv?
Strahu pridajal up, od upa bil zgrožen,
pa še izgubljal v veri, da sem že dobil!
Kakšne podle pregrehe je srce storilo,
medtem ko v blaženosti je sijalo lice!
Kako mi je oko iz dupla izskočilo
v norih blodnjah razbeljene vročice!
Zdaj sem spoznal – o, dobrodejnost zlega! –
da dobremu zlo dobrega povrh še daje;
ko se ljubezen padla znova vzpne, od tega
je lepša, večja in močnejša, kot bila je.

Okaran tja se vrnem, kjer me čaka sreča;
za tisto, kar sem zgubil, zlo jo trikrat zveča.

William Shakespeare

Prevedel Srečko Fišer



HAROLD BLOOM

TRAGEDIJA DOMIŠLJIJE

V gledališkem izročilu je *Macbeth* obveljal za najnesrečnejšo Shakspearovo dramo, še zlasti za nastopajoče v njej. *Macbetha* samega bi lahko opredelili kot najnesrečnejšega od vseh Shakspearovih protagonistov, to pa zato, ker ima od vseh najbujnejšo domišljijo. Shakspearov *Macbeth* je morilski stroj, ki je manj inteligenten, kot bi nemara pričakovali, vendar to nadomesti z neverjetno fantazijo, za katero si lahko pragmatično zamislimo, da pripada Shakspearu samemu. V nobeni drugi Shakspearovi drami – niti v *Kralju Learu*, *Snu kresne noči* ali *Viharju* – se do te mere ne potopimo v svet prividov. Magično v *Snu kresne noči* in *Viharju* ima namreč predvsem vlogo dramskega učinka, medtem ko odkrite magije ali čarovništva v *Kralju Learu* niti ni, čeprav gre za dramo tolikšne halucinatorne intenzivnosti, da ju mestoma skorajda pričakujemo.

Za razliko od čarovništva, ki je v *Macbethu* navzoče vsepovsod, vendar ne more vplivati na materialno resničnost, prividi nanjo lahko vplivajo – in to tudi počnejo. Groba magija v *Macbethu* je v celoti Shakspearova, avtor se kot nikdar prej prepušča svoji domišljiji in se skuša približati njenim moralnim omejitvam – če obstajajo. To ne pomeni, *Macbeth* odraža Shakspeara na podoben kompleksni način, kot nekatere avtorjeve notranje vidike odražata *Falstaff* in *Hamlet*. Lahko pa gre pri *Macbethu* za posebljenje Shakspearove domišljije v renesančnem pomenu besede (ki se razlikuje od današnjega), zmožnosti, ki se je je Shakspeare bal, mi pa bi se ob branju ali ogledu *Macbetha* nad njo morali zgroziti – konec

koncev drama temelji na grozljivosti domišljjskih podob. Domišljija je imela v Shakespearovem času dvoumen pomen, označevala je tako pesniško strast, nekakšen nadomestek za božanski navdih, kot tudi razpoko v stvarnosti, skorajda kazni za premik svetega v posvetno. Če je v drugih besedilih Shakespeare do neke mere ublažil negativno avro, ki je obdajala fantazijo, v *Macbethu* tega ni storil. Drama je ostala tragedija domišljije. Čeprav v njej *Macbethova* smrt spremlja triumfalen vzklík »Škotska je svobodna,« se ob koncu knjige ali predstave ne moremo izogniti vprašanju, ki imajo s svobodo le malo skupnega.

Če *Hamletova* smrt pomeni osvoboditev, ob kateri se nemara celo mi sami čutimo svobodnejše, pri *Macbethovi* smrti takšne odrešitve ni. Univerzalna reakcija na *Macbetha* je naša identifikacija z njim ali vsaj z njegovo domišljijo. Napak bi bilo vleči vzporednice med *Macbethom* in zlobnimi junaki iz drugih Shakespearovih del, kot so *Richard Tretji*, *Jago* ali *Edmund*. Ti junaki v svoji zlobi uživajo, *Macbeth* pa ob zavedanju, da so njegova dejanja grozljiva in da jim bodo sledila še grozljivejša, strahovito trpi. Shakespeare poskrbi, da se v *Macbethu* z grozo najdemo; z njim se ne želimo identificirati, vendar se temu ne moremo izogniti. Domišljija vsakogar od nas je do neke mere jasnovidna, pri *Macbethu* pa je jasnovidnost absolutna. *Macbeth* se komajda zaveda svojih ambicij, hotenj ali želja, preden se že vidi, kako je izvršil zločin, ki na dvoumen način predstavlja izpolnitev njegovih ambicij. Groza, ki jo v nas vzbuja *Macbeth*, delno izhaja prav iz tega – ob njem se počutimo, kot da smo tudi sami morilci, tatovi, uzurpatorji ali posiljevalci.

Zakaj se torej ne moremo upreti identifikaciji z *Macbethom*? Glavni lik je v drami tako dominanten, da se ne moremo obrniti nikamor drugam. /.../

Macbethu pripade kar tretjina vseh verzov v drami, *Lady Macbeth* pa sceno zapusti predčasno, kar pomeni, da je Shakespearov načrt očitno. Podajamo se na pot v notranjost *Macbethovega* temnega srca, v katerem bomo našli tudi svoj bolj pravi in bolj skriti jaz. Postali bomo morilci v duši, morilci duše.

Kot tehtno piše *Wilbur Sanders*, je grozljivost drame načrtna in ima svoj namen. Če se nagibamo k identifikaciji z *Macbethom*, obenem pa smo nad njim zgroženi (kot je tudi *Macbeth* sam nad seboj), potem moramo biti tudi sami strašljivi. Shakespeare se v drami odmakne od formule aristotelske tragedije ter v nas vzbudi strah in sočutje, toda ne z namenom očiščenja tovrstnih občutij, pač pa z nekakšno smotnostjo brez smotra, ki je nobena interpretacija ne more zajeti v celoti. Sublimnost, ki jo izžarevata *Macbeth* in *Lady Macbeth*, je na prvi pogled očitna – delujeta prepričljivo, kot čudoviti osebi, ki se iskreno ljubita. Nezglašljiva ironija se skriva v dejstvu, da sta v resnici najsrečnejši zakonski par v vsem Shakespearovem opusu. In vsem grozljivim dejanjem in zasluženim katastrofam navkljub ne delujeta kot nikakršna hudobca. Drama je tako kratka, dogajanje v njej pa se odvija tako hitro, da v času, ko drsita v pekel, sploh ne dobimo priložnosti, da bi se z njim soočili. Ob zatonu njune boljše narave smo v svojem bistvu zbegani, čeprav nam Shakespeare v drami ponudi dovolj znamenj, da se bo to zgodilo.

V *Macbethu* imamo opravka z neobičajno enotnostjo kraja, dejanja in likov, katerih zlitje se ne more primerjati z nobeno drugo Shakespearovo dramo. Kozmos drame je celo v primerjavi s tistim iz *Kralja Leara* še skrajnejši, še bolj odtujen. *Kralj Lear* je umeščen v predkrščansko dobo, medtem ko je dogajanje v *Macbethu* navzven sicer postavljeno v krščanski srednji vek, vendar se v resnici drama prej kot na srednjeveškem Škotskem dogaja v kenomi, kozmološki praznini sveta, kakršno so v antiki opisali gnostiki. /.../

Tako kot *Sen kresne noči* in *Vihar* je tudi *Macbeth* vizionarska drama, četudi je vizionarska tragedija nenavaden žanr, ki si ga le težka predstavljamo. Sam Macbeth je nekakšen jasnovidec proti svoji volji, tako rekoč okultni medij, ki v strašljivi meri vsrkava vase duhove zraka in noči. Tudi razlogi za duševni propad Lady Macbeth, ki na začetku pokaže več iniciative od svojega moža, imajo mnogo opraviti z jasnovidnostjo. Macbetha sta do te mere ustvarjena za sublimnost in poosebljata ognjeviti eros, da se njune politične in dinastične ambicije zdijo groteskno neprimerne za strasti, ki jih čutita. Zakaj si sploh želita krone? Shakespearov Richard Tretji si – še vedno pod vplivom Marlowa – želi sladkega zadoščenja, ki ga s seboj prinaša zemeljska oblast, Macbetha pa nista machiavellijevska povzpetnika, pa tudi sadista ali obsedenca z močjo ne. Poželenje po prestolu gre v sklop njeguna vzajemnega poželenja, to pa predstavlja nietzschejevsko maščevanje času in neovrgljivi resnici, ki jo ta sporoča: »Bilo je.« Shakespearu se ni zdelo pomembno podrobneje razložiti dejstva, da sta brez otrok. Lady Macbeth je omenjala otroka, ki ga je vzgajala in je bil najverjetneje njen, a je bil tedaj že mrtev; naravnost sicer ne izvemo, da je Macbeth njen drugi mož, lahko pa o tem sklepamo. Macbeth svojo ženo nagovarja, naj rojeva le moške potomce, saj občuduje njeno »moško« odločnost, vendar ni videti, da bi zakonca pričakovala kakršnokoli lastno potomstvo, ob tem pa si Macbeth goreče prizadeva za umor Banquovega sina Fleancea ter dejansko pogubi Macduffove otroke. Freud, ki je pri analizi *Macbetha* pokazal več pronicljivosti kot pri *Hamletu*, je prav urok neplodnosti opredelil kot Macbethovo motivacijo za umore in uzurpacijo oblasti. Sam Shakespeare je sicer glede tega nekoliko manj enoznačen – v resnici si je težko zamisliti Macbetha kot očeta, ko pa je spočetka tako globoko odvisen od Lady Macbeth; ona pa, preden zblazni, pravzaprav daje ravno toliko vtis Macbethove matere kot žene.

Od vseh protagonistov Shakespearovih tragedij je Macbeth najmanj svoboden. Že Wilbur Sanders je menil, da njegova dejanja predstavljajo nekakšno »padanje naprej« (ali »padanje v prostoru«, kakor je to poimenoval Sanders). Nietzsche (in za njim Freud) je trdil, da naše življenje, misli in voljo upravljajo od nas neodvisne sile. Naj sta imela v tem prav ali ne, Shakespeare je bil že pred njima prepričan o istem. Sanders je v svoji razlagi sledil Nietzscheju in Macbetha opredelil kot lik brez kakršnekoli volje, v nasprotju z Lady Macbeth, ki do svojega zloma predstavlja poosebljenje čiste volje. Nietzschejeva opažanja so nemara ključ za razumevanje razlik v načinih, kako si Macbetha želita krone – ona si je želi, medtem ko si on ne želi ničesar, vendar se paradoksalno ona zlomi, on pa okrepi ter postane vse bolj strašljiv in odvraten do drugih, pa tudi do sebe, pri čemer se spreminja v praznino, kakršno je vedno nosil v sebi. Toda tudi v svoji ničevosti še vedno deluje negativno sublimno; njegova veličina je še vedno vredna tragičnega dostojanstva. V osrčju *Macbetha* kot drame bo vedno ostala uganka, kako ob vsej zgroženosti še vedno čutimo z glavnim protagonistom. Shakespeare je slutil, da so Macbethove temačne predstave v resnici tudi naše – če smo mi doktor Jekyll, je on naš gospod Hyde. Stevenson je v svoji čudoviti zgodbi izpostavil, da je Hyde mlajši od Jekylla, to pa zato, ker ima Jekyll v dobrih delih za seboj že dolgo kariero, v zločinih pa mnogo krajšo. Naš nenavadni občutek, da je Macbeth v svojih dejanjih mlajši od nas, je analogen. Naj bomo (ali pa tudi ne) še tako krepostni, bojimo se, da ima Macbeth – naš gospod Hyde – v sebi moč, da udejanji naš potencial za aktivno izvajanje zlih dejanj. Ubogi Jekyll se naposled spremeni v gospoda Hyda in ne more več nazaj. Mojster Shakespeare pa nam namiguje, da enako usodo lahko doživimo tudi sami. /.../

Ko trdim, da je Macbeth večji od drame, v kateri nastopa, v ničemer ne omalovažujem meni najljubše izmed vseh Shakespearovih dram.

Ekonomičnost *Macbetha* je neusmiljena in vsi raziskovalci, ki so dramo opisovali kot okleščeno ali jo delno pripisovali Thomasu Middletonu, niso dojeli zasnove Shakespearovega najmračnejšega dela. Bolj kot v katerikoli drugi Shakespearovi drami je v *Macbethu* gospodar dogajanja čas, in to ne čas v krščanskem pomenu večne blaženosti, marveč čas, ki požira vse, ter smrt, ki je nihilistično dojeta kot dokončnost. Nobeden izmed kritikov v *Macbethu* ni znal razločiti med smrtjo, časom in naravo; Shakespeare je vse to pomešal v preplet, v katerega se ujamemo vsi. V drami slišimo glasove, ki oznanjajo formule odrešitve, toda v primerjavi z *Macbethovim* govorom o noči in grobovih nikdar ne delujejo prepričljivo. Kot poudarjajo nekateri kritiki, so tehnično gledano moški v *Macbethu* »krščanski bojovníki«, toda katolištvo srednjeveške Škotske je le fasada. Kakor v *Kralju Learu* je tudi tu kraljevina v resnici nekakšna kozmološka pustinja, stvaritev, ki že od vsega začetka v sebi nosi lastni propad.

Macbeth je drama noči, Škotska pa v njej prej predstavlja mitološko severno deželo kot resnično državno tvorbo, iz katere je izhajal Shakespearov podpornik na prestolu. Kralj Jakob I. je nemara res vplival na nekatere poudarke iz drame, gotovo pa ne na najpomembnejšega – občutek, da je noč zavlada nad dnevom. Najznačilnejši element dramskega dogajanja v *Macbethu* so umori – žrtve niso le kralj Duncan, Banquo ter Lady Macduff in njeni otroci. Dogajanje nam da jasno vedeti, da *Macbethoma* vsaka oseba v drami pomeni potencialno tarčo. Če se je v *Titu Androniku* Shakespeare nemara posmehoval grozotam, ki so jih na oder postavljali drugi dramatik, je bil pri obravnavi morilskih nagnjenj v *Macbethu* mnogo subtilnejši. Ne gre toliko za to, da bi bil vsakdo izmed gledalcev potencialna žrtev. *Macbeth* gledalcem sporoča nekaj mnogo manj prijetnega, namreč da se v vsakem izmed njih skriva mali *Macbeth*, ki bi se ga dalo prepričati, naj še sam poskrbi za umor ali dva. /.../

/.../ Resničen dramski zaplet v najgrozljivejšem Shakespearovem delu – bolj kot vse nasilje – je dejstvo, da nočna mora poišče ravno *Macbetha*. Že od otroštva mi ni dalo miru, kako so večše očarale *Macbetha* in ga nagovorile k sublimnemu in obenem zločinskemu podjetju. K njemu so pristopile, ker so ga na svoj način že poznale; *Macbeth* ni bil v tolikšni meri njihov, kolikor so bile one njegove. S tem ne želim zanikati njihove realnosti zunaj *Macbetha*, moram pa poudariti, da ima ta več implicitne oblasti nad njimi, kot je imajo one nad njim. Vešče v njegove misli ne postavijo ničesar, kar ni bilo vselej že tam, po drugi strani pa se prav pod njihovim vplivom *Macbeth* dokončno prepusti svoji podjetni domišljiji. Nemara so prav večše ključni dejavnik, na podlagi katerega *Macbeth* v soočenju z videnji, za katera Lady *Macbeth* pravi, da so bila vselej že del njega, postane tako nenavadno pasiven. V tem pogledu so večše bliže trem normam – ali sojenicam, kakor jih je opredelil že William Blake. Zro v semena časa in obenem napeljujejo svoje učence, naj zro z njimi. Skupaj z Lady *Macbeth* prepričajo *Macbetha*, naj zanemari samega sebe, ga pripravijo, da se prepusti ženini skušnjavi in stopi na pot nesmiselnega nasilja.

Ozadje dramskega dogajanja je vsekakor čarovniški kozmos, ne pa nemara krščansko vesolje. Gospodarica nočnega sveta je Hekata, boginja urokov, ki *Macbetha* imenuje »izgubljenega sina«, vendar se ta s svojimi dejanji nedvomno pozicionira kot zvest privrženec zlobne čarovnice. Ob natančnejšem branju drame lahko zaslučimo, da ima v primerjavi s Hekato ali veččami *Macbeth* v resnici več nadnaravne energije že v sebi. Nejasno, toda neizogibno sočutje, ki ga vzbuja, je delno posledica dejstva, da nam Shakespeare poleg *Macbetha* in njegove soproge, ki oder zapusti prehitro, ne ponudi nobenega drugega človeškega lika, ki bi nas pritegnil, in delno rezultat strahu, da je *Macbethova* domišljija tudi naša. Pa vendar največji delež našega iracionalnega sočutja do protagonista drame izhaja iz njegove sublimnosti. /.../

Videnja se Macbethu pojavljajo v napadih, ki sledijo le sebi lastni logiki, njegova nagnjenost k vizijam pa je povezana tako z njegovimi lastnimi jasnovidnimi predstavami kot z vplivom vešč nanj. Noben drug izmed Shakespearovih likov ni tako okulten kot Macbeth, niti hermetični čarovnik Prospero ne.

To na nas naredi izreden vtis, saj smo tudi *mi sami* Macbeth, četudi v pragmatičnem smislu nismo niti morilci niti vidci, on pa je. Prav tako nismo posredniki transcendentnih energij, vizij in glasov; Macbeth je po naravi ravno toliko pesnik kot morilec. Ni sposoben razumnega ocenjevanja in primerjanja, saj je preplavljen s podobami onkraj razuma, ki jih ni mogoče primerjati z ničimer. /.../

Če imamo pred očmi Nietzschejeve besede, da je moralna razsežnost dejanj v *Macbethu* irelevantna, stopnjujoča se odvratnost dejanj protagonista drame nemara ni tako odvratna, kot se zdi. Veščje se Macbethu izmikajo, toda v vsakem primeru dajejo vtis precej neoprijemljivih bitij. Blizu mi je Bradshawova pripomba, da »se zdijo nenavadno muhaste in otročje, dajejo vtis, da jih bolj zanimajo krmariji in kostanj kot Macbeth in Škotska«. Daleč od tega, da bi bile gospodarice *kenome*, kozmološke praznine, v katero je *Macbeth* postavljen; v primerjavi z *Macbethom* dajejo vtis mnogo manj pomembnega dejavnika v njej. Svet, ki je bil pogubljen že ob nastanku, je vse prej kot krščanska stvaritev. Čeprav ima Hekata v njem neko moč, se ne moremo znebiti občutka, da je v drami na delu mnogo močnejša demiurška sila. Edino poimenovanje te sile, ki nam ga Shakespeare ponudi, je »čas«. Toda to je sila metaforičen čas – ne gre za »dobre stare čase«, ko je bilo za uničenje nekoga dovolj, da si mu raztreščil glavo, temveč za »današnji čas«, ko nas duhovi tako uničenih izpodrivajo.

Ta »današnji čas« je v resnici praznina sveta *Macbetha*, v katero smo kot gledalci *vrženi* – in prav ta občutek vrženosti povzroča grozo, ki jo v *Macbethu* izpostavljata Wilbur Sanders in Graham Bradshaw.

O estetski veličini *Macbetha* ne more biti nikakršnega dvoma. Drama ne dosega širine in globine *Hamleta* ali *Kralja Leara*, čudovite bolečine *Othella* ali panoramske vizije neskončnosti sveta *Antonija in Kleopatre*, vseeno pa je izmed vseh Shakespearovih velikih tragedij meni najljubša. Shakespearovo mojstrstvo v ključni meri temelji na sposobnosti radikalnega ponotranjenja in prav *Macbeth* je njegova najbolj ponotranjena drama – v celoti se namreč dogaja v prostranstvih zle domišljije, ki si jo delimo z *Macbethom*. Noben kritiški pristop, ki uporablja enaka merila tako za Thomasa Middletona in Johna Fletcherja kot za Shakespeara, nam pri razjasnitvi Shakespearovih dram ne bo v pomoč. Ne vem, ali je Bog ustvaril Shakespeara, gotovo pa lahko rečem, da je v presunljivi meri Shakespeare ustvaril nas. Za nas, njegovo večno občinstvo, je Shakespeare nekakšen umrljivi bog; instrumenti, s katerimi ga skušamo ocenjevati, ob stiku z njim izgubijo svojo ostrino. Kot so opazili najlucidnejši kritiki, nam *Macbeth* pokaže, da ponovna vzpostavitev družbenega reda ne pripomore kaj dosti k popravi zločinov nad naravo. V *Macbethu* je *narava sama* zločin, in to ne v krščanskem pomenu narave, ki bo deležna odrešenja na podlagi božje milosti, pokore ali odpuščanja. Kakor v *Kralju Learu* nam tudi v *Macbethu* ni na voljo nikakršno zatočišče, nikamor se ne moremo umakniti. Četudi nas *Macbeth* po svoji energiji in trpljenju prekaša, se v resnici skriva v vsakem od nas – in *Macbetha* v sebi odkrijemo toliko jasneje, kolikor bolj se potopimo vanj.

Odlomki iz:

Harold Bloom, *Shakespeare, The Invention of the Human*, Riverhead Books, New York, 1998

Prevedel Jaka Fišer



WILLIAM SHAKESPEARE
Prevedel Srečko Fišer
2018

MACBETH

DRAMATIS PERSONAE

DUNCAN, *kralj Škotske*

DONALBAIN,

MALCOLM, *njegova sinova*

MACBETH,

BANQUO, *poveljnika kraljeve vojske*

MACDUFF,

LENOX,

ROSSE,

MENTETH,

ANGUS,

CATHNESS, *škotski plemiči*

FLEANCE, *Banquov sin*

SIWARD, *grof Northumberlandski, poveljnik angleške vojske*

MLADI SIWARD, *njegov sin*

SEYTON, *častnik, ki streže Macbethu*

DEČEK, *Macduffov sin*

Angleški ZDRAVNIK

Škotski ZDRAVNIK

VOJAK

VRATAR

STAREC

LADY MACBETH

LADY MACDUFF

PLEMKINJA, *ki streže Lady Macbeth*

Tri VEŠČE

HEKATA

Plemiči, častniki, vojaki, morilci, spremljevalci, sli.

Banquov duh in druge prikazni.

1.1

[Na prostem.]

Grmenje in bliskanje. Vstopijo tri veščice.

PRVA VEŠČA

Kdaj se spet me tri dobimo
sredi bliskov in grmenja?

DRUGA VEŠČA

Ko bo ta zmešnjava mimo,
vojska zmagana zgubljena.

TRETJA VEŠČA

Prej kot luna sonce menja.

PRVA VEŠČA

Kje pa to?

DRUGA VEŠČA

Na goljavi.

TRETJA VEŠČA

Tam, kjer se Macbeth pojavi.

PRVA VEŠČA

Pridem, siva maca!

DRUGA VEŠČA

Kliče krota.

TRETJA VEŠČA

Kmalu!

VSE

Lepi grd, grdi lep:
dim z meglo za naš potep.

[Odidejo.]

1.2

[Tabor.]

Za prizoriščem trobenta kliče k orožju. Vstopijo kralj Duncan, Malcolm, Donalbain, Lenox, spremljevalci; srečajo okrvavljenega častnika.

DUNCAN

Kdo je krvavi mož? Sodeč po ranah nam
lahko pove, kako se kaj odvijajo zadeve
z uporom.

MALCOLM

Ta pogumni častnik me je rešil,
da me sovražnik ni zajel. – Pozdravljen,
bojni tovariš; kralj sprašuje o poteku
spopada, saj od tam prihajaš.

ČASTNIK

Negotovo je bilo;
kakor če se okleneta izmučena plavalca
in vlečeta drug drugega pod vodo. Kruti
Macdonwald – pravi za upornika, saj kar
nizkotnosti pozna narava, je vsa zbrana v njem –
vozi silake, plačance z zahodnega otočja,
in Sreča se smehlja njegovi podli vojski,
kot da je puntarska vlačuga. A so vendarle
prešibki za Macbetha – res, kakšen junak!
Smeje se v brk Fortuni z golim mečem,
rdečim od krvi sovražnikov; izseka si
prehod, ljubljenec Hrabrosti,
prav do uporniškega kolovodje
in ne da bi mu rekel dober dan in z bogom,
razpara ga od popka do čeljusti,
odseka glavo in jo posadi na vrh obzidja.

DUNCAN

Naš vrli bratranec! Borec, da malo takih!

ČASTNIK

Toda od tam, kjer dan najprej zasveti,
pride tudi vihar in grom in strela z njim;
tako s strani, kjer smo si obetali pomoč,
je prišla grožnja. Vedi, kralj Škotov,
komaj da je pravica, s hrabrostjo oborožena,
primorala podlo svojat, da ji pokaže pete,
je že norveški kralj, sluteč priložnost,
z nabrušenim orožjem in spočito vojsko
krenil v nov napad.

DUNCAN

Zagata za poveljnika, Macbetha in Banqua!

ČASTNIK

Zagata, kakršno napravi orlu vrabec
in zajec levu. Kot dvakrat napolnjena
topova sta udarila upornike z dvojno močjo.
Sta se hotela umivati v sovražnikovi sveži krvi
ali zapisati v spomin še eno Golgoto,
ne morem reči –
a slab sem že in moje rane kličejo pomoči.

DUNCAN

Besede ti pristajajo kot rane;
oboja častna znamenja. – Pokličite zdravnike.

[Častnik odide s spremljevalci.]

Vstopita Rosse in Angus.

Kdo pa je zdaj prišel?

MALCOLM

Vrli glavar Rosse.

LENOX

Poglejte si to naglico v očeh!
Čudne stvari je videl, prav gotovo.

ROSSE

Bog varuj kralja.

DUNCAN

Od kod, glavar?

ROSSE

Iz Fifa, veliki moj kralj; tam se
prapori Norvežanov posmehujejo nebesom
in prav mrzlo pahljajo naše ljudstvo.
Njih kralj je tam z veliko vojsko
in pomočjo sleparskega izdajalca,
glavarja Cawdorja, strašno usekal;
Belonin ženin sam je moral priti,
v oklepu iz kaljenega železa,
in z njim prekrižati rezilo meča,
poštena roka proti roki puntarja,
da mu obrzda divjega duha. Če sklenem,
zmaga se je nagnila k nam –

DUNCAN

Srečna novica!

ROSSE

In zdaj Sweno,
norveški kralj, želi premirje.
Nismo mu dovolili niti pokopati padlih,
dokler nam ni na Kolminem otoku
odšteli na roko deset tisoč dolarjev
za našo rabo.

DUNCAN

Nič več ne bo Cawdor izdajal vsega,
kar nam je najsvetejše. Usmrčen naj bo takoj;
njegov naslov bo nosil zdaj Macbeth.

ROSSE

Takoj izdam povelje.

DUNCAN

On je vzel nam, Macbeth pa njemu vzel je.

[*Odidejo.*]

1. 3

[*Pusta planjava.*]

Grom. Vstopijo tri vešče.

PRVA VEŠČA

Sestra, kod si hodila?

DRUGA VEŠČA

Svinje sem klala.

TRETJA VEŠČA

In ti, sestra?

PRVA VEŠČA

Žena mornarjeva kostanj žveči:

žvek žvek! – »Daj malo,« ji rečem.

»Izgubi se, veščica,« vreščeče

se dere babšè debelorito.

Mož na Tigru je za kapitana,

v Alep je hitel;

jaz pa sedem v sito

in prej kakor on bom tam

in prej kot ona sita
brezrepa podgana!

DRUGA VEŠČA

Jaz ti dam vetra.

PRVA VEŠČA

Hvala ti, sestra.

TRETJA VEŠČA

Še enega pa jaz ti dam.

PRVA VEŠČA

Druge pa sama v pesti imam;

in zalive, kjer divjajo,

in predele, ki poznajo

na kvadrantu jih mornarji.

Osušim ga kot seno:

spanec noč ne dan ne bo

mu bingljal z oči napušča;

živel bo blodeča duša.

Tednov sedemkrat devet,

in nered bo nared.

vihra barko mu podi,

če mu je ne pogubi!

Glej, kaj imam.

DRUGA VEŠČA

Pokaži, pokaži.

PRVA VEŠČA

Prst krmarjev to je,

z barko skupaj šel na dno je.

[*Boben za prizoriščem.*]

TRETJA VEŠČA

Boben razgraja,
Macbeth sem prihaja.

VSE TRI

Sestre vedežne, roko v roki,
švige zemelj, vod globokih,
krog in krog gremo zdaj,
trikrat k tebi, spet nazaj,
trikrat še in je devet;
zdaj pa mir: čar je napet.

Vstopita Macbeth in Banquo.

MACBETH

Grd je in lep ta dan, da nikdar tega.

BANQUO

Koliko imava še do Forresa? – Kaj so
te caparke zanikrne, da niso videti
kot prebivalke zemlje, pa jo vendar tlačijo?
– Ste žive? Taka stvar, da človek jo
lahko kaj vpraša? Zdi se, da razumete,
ko vse tiščite svoj koščeni prst
na suhe ustnice; menda ste ženske,
ampak kocinaste, da si ne upam vas tako
imenovati.

MACBETH

Govorite, če znate. Kaj ste?

PRVA VEŠČA

Macbeth: pozdravljen, Glamisa glavar.

DRUGA VEŠČA

Macbeth: pozdravljen, Cawdorja glavar.

TRETJA VEŠČA

Macbeth: pozdravljen, ki boš kmalu kralj.

BANQUO

Osupel si, moj sobojevnik; kot da se bojiš,
a je zvenelo kot hudo dober obet! – Za ime resnice,
kaj ste? utvare ali to, kar se na zunaj zdite?
Mojega plemenitega prijatelja pozdravite
z zdajšnjim naslovom in lepo napovedjo
velikega imetja in kraljevskih upov,
kar sapo mu je vzelo; meni pa niti besede.
Če znate gledati v semena časa in povedati,
katero žito bo rodilo in katero ne,
meni povejte, ki ne prosim in se ne bojim
vaših uslug ne vaše mržnje.

PRVA VEŠČA

Pozdravljen.

DRUGA VEŠČA

Pozdravljen.

TRETJA VEŠČA

Pozdravljen.

PRVA VEŠČA

Manjši, kot je Macbeth, in vendar večji.

DRUGA VEŠČA

Ne tako srečen, a veliko srečnejši.

TRETJA VEŠČA

Rodil boš kralje, toda kralj ne boš.
Pozdravljena oba, Macbeth in Banquo.

PRVA VEŠČA

Macbeth in Banquo, oba pozdravljena.

MACBETH

Počakajte, govornice stiskaške! Več povejte!
Po Sinelovi smrti sem res glavar Glamisa;
a Cawdorja, kako? Cawdor je vendar živ,
zdrav in bogat! – Da bi bil kralj, tega
pa si niti predstavljam ne, še manj,
kot biti cawdorski glavar. Od kod vam to
čudno umevanje? Zakaj naju ustavljate
v mrakobni pušči s takimi pozdravi in
prerokovanji? Govorite, ukazujem vam.

[Vešče izginejo.]

BANQUO

Zemlja ima svoje izparine, kakor voda,
in te so izmed njih. Kam so izginile?

MACBETH

V zrak; in to, kar se je zdelo snovno,
se je raztajalo kot sapa v vetru. Škoda, da so šle.

BANQUO

To, o čemer govoriva – je sploh res bilo?
Ali pa sva nemara jedla noro koreniko,
ki zna zasušniti razum?

MACBETH

Tvoji otroci bodo kralji.

BANQUO

Ti boš kralj.

MACBETH

In cawdorski glavar. Tako se je glasilo, ne?

BANQUO

Beseda in napev; natanko. – Kdo je tam?

Vstopita Rosse in Angus.

ROSSE

Macbeth, kralj je zelo vesel novic
o tvojih zmagah; ko posluša poročila,
kako uspešno si se spoprijel z uporniki,
njegovo čudenje in hvala kar tekmujeta,
kaj bo močnejše. Brez besed je tudi
ostal, videč, kako kasneje, a še isti dan,
prav nič prestrašen od močnih norveških čet,
stojiš na sredi tega, kar si sam ustvaril:
strašnih podob smrti. Goste kot toča
so mu prihajale vesti, vsaka je vsebovala
hvalo tvoje obrambe škotskega kraljestva
in jo sipala predenj.

ANGUS

Naš kraljevski gospodar
naju pošilja, da izrečeva zahvalo tebi;
ne kot plačilo, le poziv, da stopiš predenj.

ROSSE

Naročil mi je, kot predujem višje
časti, naj te pokličem glavar Cawdorski:
s takšnim naslovom te pozdravljam,
tvoj je, slavni glavar.

BANQUO

Kaj! Da hudič pove resnico?

MACBETH

Cawdor je vendar živ. Kaj me oblačiš
v sposojen plašč?

ANGUS

On, ki je bil glavar, je res še živ,

a nad življenjem mu visi obsodba
in si zasluži, da ga izgubi.
Ali se je spajdašil z Norvežani
ali je na skrivaj podpiral puntarje
ali pa z enimi in drugimi koval
spletke v pogubo domovine, ne vem točno;
a za priznано in dokazano izdajo bo
odstranjen z oblasti.

MACBETH [*vstran*]
Glamis in Cawdor;
najboljše pa še pride.

[*Rossu in Angusu.*]

Hvala vama za trud.

[*Banquu.*]

Tvoji otroci bodo kralji: to gotovo upaš,
ko so jim óne, ki so meni dale Cawdor,
to obljubile in nič manj?

BANQUO
Če njim verjameva,
si poleg Cawdorja obetaj tudi krono.
A čudno je, kako nas sli teme nemalokrat
ne zvabijo v zlo in pogubo s pomočjo
laži, marveč nam strežejo resnico;
z drobcem poštenja nas premamijo in potlej
prevarajo z zlobno posledico. –
Bratranca, le besedo.

MACBETH [*vstran*]
Bili sta izrečeni dve resnici,
srečna zasevka veličastnejše kraljevske
zgodbe. – Zahvaljena, gospoda. –

[*Vstran.*]

Spodbuda nadnaravna sama
ne more biti slaba in ne more biti dobra.
Če slaba, kaj mi dá tedaj okušati uspeh,
ki se začne z resnico? Jaz sem glavar Cawdorski!
Če dobra, kaj se vdajam čaru te podobe,
ki se mi dvigajo od nje lasje pokonci
in moje umirjeno srce mi nenaravno
buta ob rebra? Kar je strašno zdaj,
je strašno mnogo manj od strašnih izmišljij.
Misel, ki je umor v nji šele fantazija,
mojo človeško enost tako strese,
da je gotovost vsa zamazana z domnevo
in ni ničesar mimo tega, česar ni.

BANQUO

Kako prevzet je naš tovariš.

MACBETH [*vstran*]
Če usoda hoče, da sem kralj, okrona
me, ne da bi sam mignil s prstom.

BANQUO

Nove časti, ki so ga doletele,
so kot nevajeno oblačilo; ne prilega se,
dokler ga ne unosi.

MACBETH [*vstran*]
Bodi, kot hoče; ne miruje
ura in čas niti takrat, ko je najhuje.

BANQUO

Vrli Macbeth, slej kakor prej smo ti na voljo.

MACBETH

Opravičujem se. Neke pozabljene stvari
so burile mi otopele misli. – Vajin trud,
prijatelja, nosim zapisan, list obrnem
vsak dan in ga preberem. – Le pojdimo h kralju. –

[*Banquu.*]

Premisli, kar se nama je naključilo;
kasneje, ko bo čas dal temu pravo težo,
pa se pogovoriva prostega srca.

BANQUO

Prav rad.

MACBETH

Dotlej dovolj. – Pridite zdaj, prijatelji.

[*Odidejo.*]

1. 4

[*Forres. Dvorana v palači.*]

Fanfare. Vstopijo kralj Duncan, Lenox, Malcolm, Donalbain in spremljevalci.

DUNCAN

Je Cawdor že usmrčen? Se niso še vrnili
óni, ki so bili poslani s to nalogo?

MALCOLM

Ni jih še, gospod.

Sem pa z nekom govoril, ki je bil navzoč
pri usmrčitvi, in povedal je,
da je priznal svoja izdajstva,
prosil, naj visokost mu odpusti, in se

kesal globoko. Nič mu ni pristajalo v življenju
bolj kakor zapustiti ga. Umrli je,
kot da je temeljito vadil svojo smrt;
odvrgel je najdražje, kar premore človek,
kot da je drobnarija brez pomena.

DUNCAN

Nobena učenost ne zna prebrati na obrazu
ustroja misli. Jaz sem temu plemiču
zmeraj popolnoma zaupal.

Vstopijo Macbeth, Banquo, Rosse in Angus.

Predragi moj bratranec,
pravkar sem bil pomislil, da imam na vesti
težak greh nehvaležnosti. Toliko si pred nami,
da je najurnejša perut za oddolžitev
počasna in te ne ujame. Mar bi bil kaj manj
zaslužen, da bi bil odmerek hvale in plačila
v prid meni! Nehal bom v nemar besedovati:
več si zaslužiš, kot je moč plačati.

MACBETH

Zvesto služiti veličanstvu je naša dolžnost,
in ta je sama sebi že dovolj plačila; vaša pa,
sprejeti jo, kajti dolžnost velja prestolu in stanu,
otroci in služabniki pokorni pa storiti
moramo vse, kar zmoremo, saj vse od tega manj
za kralja slavo in ljubezen bi bilo premalo.

DUNCAN

Dobrodošel.

Zasadil sem te dobro in potrudim se,
vzpodbuditi bujno rast. Ti, plemeniti Banquo,
nisi nič manj zaslužen; naj se zate tudi
ve, kaj si storil; daj, da te objamem

in te pritisnem na srce.

BANQUO

In če tam zrastem,
je žetev vaša.

DUNCAN

Moje radosti razkošne
kakor da bi se rade skrile v kapljah
otožnosti. Vedite zdaj, sinova,
sorodniki, glavarji, vsi najbližji:
določamo, da naš naslednik bodi
Malcolm, prvorojeni sin; zato odslej
nosi naslov princ Cumberlandski.
Čast, ki je njega doletela, naj pospremijo
še druge, in zasijejo na vse zaslužne.
Zdaj pa potujmo v Inverness,
da zvežemo se še tesneje s tabo.

MACBETH

Počitek je garanje, kadar ni za vas porabljen;
sam bom vaš sel in poskrbim, da moja žena
izve novico in vas radostna pričaka.
Naj se ponižno poslovim.

DUNCAN

Vrli moj Cawdor.

MACBETH [*vstran*]

Princ Cumberlandski; na tem kamnu
se bom spotaknil ali ga preskočil;
saj mi leži na poti. Zvezde, ogenj skrivajte,
črnih globin mojih želja ne pokažite,
oko glej proč od roke; a vseeno pridi
tisto, česar oko prestraši se, ko vidi.

[*Odide.*]

DUNCAN

Drži, moj Banquo, neverjetno je pogumen;
in da lahko ga hvalim, je veselje zame,
pravi banket. Zdaj pa le pojdimo za njim;
želel je biti prej tam, da nas sam pozdravi
v svojem domu. Res, sorodnik, da je malo takih!

[*Fanfara. Odidejo.*]

1. 5

[*Inverness. Soba v Macbethovem gradu.*]

Vstopi Lady Macbeth, sama, bere pismo.

LADY MACBETH

»Prav na zmagoviti dan sem jih srečal; in zanesljiva poročila trdijo, da
jim je dano več kot umrljivo védenje. Gorel sem od želje, da bi jih še
kaj vprašal, vendar so se spremenile v zrak in se razblinile. Medtem ko
sem bil tako začuden in prevzet, sta prišla kraljeva sla in me slovesno
pozdravila kot glavarja Cawdorskega, prav tako, kot so me bile
vedežne sestre nagovorile in potem še pristavile, 'ki boš kralj.' Zdelo se
mi je prav, da ti to sporočim, najdražja moja tovarišica v veličini, da ne
boš prikrajšana za radost ob veličini, ki se ti še obeta. Vzemi si to k srcu
in bodi pozdravljena.«

Glamis si že, in Cawdor; in boš vse,
kar je rečeno. Le tvoje nature se bojim,
preveč je mlečna od blage človeškosti,
da bi šla kratko pot. Velik bi rad bil,
stremljenje ti ni tuje, a dosegel
bi to, kar hočeš, zlepa. Kar bi rad močno,
močno bi rad brez greha; ne bi goljufal,

po krivem zmagal pa. Ti bi imel to stvar;
a stvar ti ukazuje: »Moraš to!« da jo dobiš;
storiti »to« pa se bojiš; a če boš vendarle
storil, želel si boš potem, da ne bi bil.
Pohiti sem, da ti pretočim svojega duha
v uho in s hrabrostjo besed odbijem
vse, kar ti preči pot do zlatega obroča,
ki sta usoda in nezemeljska pomoč
te z njim, zdi se, že kronali.

Vstopi sel.

Kaj novic?

SLUŽABNIK

Nocoj prihaja kralj v goste.

LADY MACBETH

Govoriš neumnosti.

In tvoj gospod ni z njim? Če bi bilo, kot praviš,
bi nas obvestil, da naj se pripravimo.

SLUŽABNIK

Vendar je res, gospa. Tudi glavar prihaja,
poslal je enega mojih tovarišev naprej
z novico; skoraj bi umrl, tako je tekel,
sape je imel komaj, da je povedal sporočilo.

LADY MACBETH

Prinesel nam je dobro vest;
tudi postrezite mu dobro.

[Sel odide.]

Še krokar sam je hripav,
ki kraka o usodnem Duncanovem vstopu
pod mojo streho. Pridite, duhovi,

ki strežete ubijalski misli, in razspôlite
me in napólnite od krone do peta
z najhujšo krutostjo; zgostite mojo kri,
ne dajte vésti poleg, da mi kak nadležen
očitajoč obisk njen ne zamaje
zlega namena in ne naredi vrzeli
med njim in izpolnitvijo.

Morilski pomočniki, pridite od tam,
kjer vaša snov nevidna čaka, da narava
se v zlo okrene, pridite na moje prsi ženske
in spremenite belo mleko v žolč;
noč pridi gosta in omotaj
se v najmračnejši dim pekla, da moj
brušeni nož ne vidi rane, ki jo bo odprl,
niti nebesa ne pokukajo skozi teme odejo
in vzklíknejo, »Stoj, stoj!«

Vstopi Macbeth.

Veliki Glamis! Vrlí Cawdor!
Večji kakor oba v prihodnji slavi!
tvoje pismo me je poneslo onkraj
zdajšnje nevednosti, čutim,
da se čez hip začne prihodnost.

MACBETH

Najdražja moja,
nocoj prihaja Duncan sem.

LADY MACBETH

In kdaj odhaja?

MACBETH

Jutri; tak je njegov namen.

LADY MACBETH

O! Nikoli

naj ne ugleda sonce tega jutra.

Tvoje obličje, moj glavar, je knjiga, kjer je moč
brati čudne reči. Da oslepariš čas,
bodi kot čas, nosi v očesu dobrodošlico,
roki, ustih; vedi se kot nedolžna cvetka, bodi
pa kača, ki se skriva spodaj. Zanj, ki prihaja,
je treba poskrbeti, in veliko opravilo
tega večera boš zaupal meni. Jaz bom dala
kraljevskega duha in veličastja dnem,
ki so pred nama, in nočém.

MACBETH

O tem se še pogovoriva –

LADY MACBETH

Toda imeti moraš vedro lice;

če menjaš svoj izraz, pomeni, da bojiš se.

Drugo prepusti meni.

[*Odide.*]

1. 6

[*Ravno tam. Pred gradom.*]

Oboe, bakle. Vstopijo kralj Duncan, Malcolm, Donalbain, Banquo,
Lenox, Macduff, Rosse, Angus in spremljevalci.

DUNCAN

Ta grad ima prijetno lego; zrak
je blag in živ, kakor da se dobrika
našim razneženim čutilom.

BANQUO

Poletna gostja lastovka,

ki ima najraje svete stavbe, potrjuje
s svojo pripadnostjo gradišču, da je tu
nebeški dah ugoden. Na napuščih in zatrepih,
vogelnih stolpih in opornikih ima
samo ta ptica gnezda in vališča;
in kjer se največ zadržuje in vali najraje,
sem ugotovil, je zrak dobrodejen.

Vstopi *Lady Macbeth*.

DUNCAN

Naša draga gostiteljica! –

Ljubezen, ki nas spremlja, zna biti nadloga,
a jo le hvalimo: saj je ljubezen. In naš zgled
vas nauči, kako se nam zahvalite za trud
in Boga prosite, naj vaše muke plača nam.

LADY MACBETH

Kar vam ponudimo, čeprav bi podvojili
ne enkrat, dvakrat, je le revščina ob časti,
globoki in razsežni, ki je veličanstvo z njo
zasulo našo hišo. Za vse prejšnje počastitve
in vrhu njih nova odlikovanja slej ko prej
smo vam dolžniki.

DUNCAN

Kje je glavar Cawdorski?

Tesno smo mu sledili, naša misel je bila,
da mi njega naznamo; a jezdi dobro,
ljubezen mu je pomagala bolj kakor ostroga,
da je prispel pred nami. Lepa plemenita
gospa, mi smo nocoj vaš gost.

LADY MACBETH

Vaši služabniki

so vedno voljni dati sebe in vse svoje
za radost veličanstva; kar je tako dano,
se slednjič vrne naši radosti.

DUNCAN

Dajte mi roko;

vodite me tja, kjer je prostor zame. Nadvse
ga imamo radi, še naprej bo v naši milosti.

[Odidejo.]

1.7

[Ravno tam. Soba v gradu.]

Oboe. *Bakle. Vstopi strežaj in več služabnikov, nesejo jedajočo in pribor
čez oder. Nato vstopi Macbeth.*

MACBETH

Če bi bilo opravljeno, ko je opravljeno,
bilo bi prav, da se opravi naglo:
če bi umor mogel segnati skup
in poloviti vse posledice, bi s tem,
da gre on, šlo izvrstno: ta udarec
bi bil sam vse in konec vsega – tukaj,
ta hip, na tej obali in plitvini časa,
bi tvegali življenje, ki prihaja. –
A sojeni smo tudi tostran, saj z dejanjem
damo krvava navodila, ki se naučena
povrnejo pestit učitelja; pravica
tako uravnovežena ustom veli
izpiti lastno zastrupljeno kupo.
On je tu dvakrat zaupljiv, ker sem

njegov sorodnik in podanik; to oboje
dejanju nasprotuje; in gostitelj sploh
bi moral pred morilcem zapahnuti vrata,
ne pa da sam pograbi nož. Poleg tega
je Duncan tako blag vladar, tako je čist
na svojem položaju, da bodo njegove
kreposti pričale kot angeli, trobentale
na glas pogubo za pokončevalca.
In še sočutje, kakor gol novorojenec,
ki jezdi na viharju, ali kerubin nebeški,
ki žene slepe in nevidne zračne odposlance,
vsekalo bo zločin v sleherni oko,
da veter se utopi v solzah. Nimam ostroge,
da zbodem svoj namen v bok, samo
silno stremljenje, ki se vzpenja čezse
in strmoglavi –

Vstopi Lady Macbeth.

Da? Kakšne so novice?

LADY MACBETH

Vsak čas bo povečerjal. In zakaj si šel od mize?

MACBETH

Je vprašal zame?

LADY MACBETH

Ne veš, da je?

MACBETH

Te posle bova opustila.

Zelo me je počastil zadnje čase in pridobil
sem pri ljudeh vseh vrst odličen sloves;
novi sijaj je treba zdaj nositi, ne pa
zavreči ga ob prvi priliki.

LADY MACBETH

Je bilo upanje pijano,
ki si se vanj oblekel? In je vmes zadremalo,
zdaj pa se je zbudilo in bleedi in zeleni
nad tem, kar je storilo proste volje?
Odslej tvojo ljubezen cenim toliko.
Te je strah biti hraber v delu,
kot si v hotenju? Bi mar rad imel,
kar ceniš kot okras življenja, zraven
pa sam v sebi gledal bojazljivca,
ki strah njegovim željam ukazuje,
tako kot mački iz pregovora?

MACBETH

Prosim te, molči.
Upam si vse, kar možu pristoji;
ta, ki si upa več, to ni.

LADY MACBETH

Katera čudna zver
pa ti je rekla, da načrt zaupaj meni?
Ko si imel pogum, da ga izpolniš, si bil mož.
In če bi bil več, kot si bil, potem bi bil
še toliko bolj mož. Ne čas ne kraj nista bila
prava, a ti bi bil ustvaril čas in kraj.
Sama sta se ustvarila, prikladna sta,
ti pa si se predal. Jaz sem dojila, vem,
kako je dete ljubo mami, ki mu daje mleko;
a bi, četudi bi se mi v obraz smehljalo,
dojko izpulila izmed brezzobih dlesni
in glavo mu raztreščila, da sem prisegla,
kot si ti svoje.

MACBETH

In če nama spodleti?

LADY MACBETH

Če nama spodleti?
Napni pogum, potlej ne more spodleteti.
Ko bo Duncan zaspal (po dolgi,
naporni poti si bo tega želel
prav kmalu) bom njegova dva strežaja
z vinom in žganjem tako otopila,
da bo spomin, varuh možganov,
le izparina in razum prekapnik zanjo.
Tačas ko v svojem svinjskem spanju
ležita napojena kakor dva mrtvaka,
česa ne moreva midva storiti
nemočnemu Duncanu? In vsega naprtiti
pijanima stražarjema, da ju zadene sodba
velikega umora?

MACBETH

Ti moraš spravljati na svet samo
moške otroke: samo može sestavi prav
železen duh, kakor je tvoj! –
Vsi bodo razumeli, če pomaževa s krvjo
spečo dvojico in njuni bodali uporabiva
za umor, kot da sta onadva storilca!

LADY MACBETH

Kdo si bo drznil misliti drugače,
ko bova hrupno in tuleč objokovala
kraljevo smrt?

MACBETH

Zdaj sem odločen in napet; vpregel bom
vsako vlakno telesa v strašno delo.
Pojdi; s prijaznostjo slepari čas.
kar ve srce, lažnivi skriv obraz.

[*Odideta.*]

2. 1

[*Prav tam. Grajsko dvorišče.*]

Vstopita Banquo in Fleance, pred njima baklonosec.

BANQUO

Koliko je noči za nama, dečko?

FLEANCE

Mesec je že zašel, ure pa nisem slišal.

BANQUO

Mesec gre dol opolnoči.

FLEANCE

Potem je ura več, gospod.

BANQUO

Vzemi moj meč. – V nebesih so varčni,
vse sveče so ugasili. – Pa še tole vzemi.
Utrujenost visi na meni kakor svinec,
a raje ne bi spal; milostne sile,
obrzdajte prekleto misli, ki narava
jim daje prosto pot v snu. – Daj meč.

Vstopi Macbeth, z njim služabnik z baklo.

Kdo je?

MACBETH

Prijatelj.

BANQUO

Ti si, Macbeth. Še ne počivaš?
Kralj je že v postelji. Bil je izvrstne volje,
bogato je obdaroval vso služinčad, tvojo gospo
pa je imenoval najboljšo vseh gostiteljic
in ji v pozdrav podaril diamant; odšel

je spat brezmejno zadovoljen.

MACBETH

Nismo bili pripravljeni
in želja ni bila kos hibam; v pomanjkanju
ni mogla biti dovolj radodarna.

BANQUO

Ne, ne, vse je v najboljšem redu.
Sinoči se mi je sanjalo o vedežnih sestrah;
povedale so ti nekaj resnice.

MACBETH

Jaz ne mislim nanje;
a ko imava kdaj na voljo prosto uro,
lahko o stvari rečeva kakšno besedo,
če boš utegnil.

BANQUO

Seveda, kadar hočeš.

MACBETH

Če boš takrat enakih misli z mano,
ti to prinese čast.

BANQUO

Samo da je ne izgubim,
ko si jo skušam zvečati, obenem pa ostane
vest čista in dolžnost opravljena; potem
bom rad poslušal.

MACBETH

Do tedaj miren počitek.

BANQUO

Hvala; enako tebi.

[*Banquo in Fleance odideta.*]

MACBETH

Reci gospe, naj pozvoni, ko je nared
moja pijača. Potlej pojdi spat. –

[*Služabnik odide.*]

Je to bodalo, kar pred sabo vidim?
ki vabi mojo dlan? – Zgrabim te; ne;
vidim te, a prijete te ne morem.
Orodje smrtonosno, si zaznavno
samo vidu, dotiku ne? Ali pa si le
rezilo uma, goljufivi stvor, spočet
iz blodenj mrzličnih možganov?
Še zmeraj vidim, zdiš se otipljivo
prav kakor to, ki ga izvlečem zdaj.
Kažeš mi, da grem pravo pot,
in pravo je orodje, ki ga rabim. –
Oči so drugim čutom v posmeh; ali pa
mogoče vredne več kot oni. Vidim
te še; tudi krvave madeže na jeklu
in na držalu; prej jih ni bilo. –
Ne, tega ni: krvavi posel oblikuje sliko
mojim očem. – Prek vsega polsveta se zdi
narava mrtva, zli prividi varajo
zastrti sen: daritev daje coprnija
bledični Hekati, zakrknjeni Umor,
zdramljen od volčje straže, ki njen tulež
mu šteje ure, gre, prihuljen kot Tarkvinij,
neslišen duh naproti svojemu namenu:
Zemlja varna in trdna, moj korak presliši,
da kakšen kamen ne izblebeta, kje sem, kam grem;
in času vzemi grozo, ki ga zdaj obdaja.
Toda od mojih groženj on spokojno sanja;
sapa besede ohladi razbeljen žar dejanja.

[*Zvonec.*]

Grem in opravljeno. Zvonec me kliče. Duncan,
ti pa nikar ne sliši, kaj je zazvenel
ta klenk: zdaj greš v nebesa ali pa v pekel.

[*Odide.*]

2. 2

[*Ravno tam.*]

Vstopi Lady Macbeth.

LADY MACBETH

Kar ona dva je upijaniilo, je meni dalo
pogum; njima ugasilo žejo, meni vžgalo ogenj. –
Tiho! – Sova je huknila, kot stražnik smrtni,
ki vošči zadnjo lahko noč. Vsak čas bo.
Vrata odprta, napojeni slugi se smrče
norčujeta iz svoje službe. Takšen zvarek
sem zmešala, da se narava daje s smrtjo,
ali pogineta ali živita.

MACBETH *zunaj prizorišča*

Kdo je? – Kdo gre?

LADY MACBETH

Ojoj. Kaj, če sta se zbudila in je delo
ostalo neopravljeno? – Dejanje ne, poskus
nas pogubi. – Pripravila sem mu njuni bodali,
kako bi ju spregledal? – Da me ni kralj v spanju
spominjal na očeta, bi sama opravila. –
Moj mož?

Vstopi Macbeth.

MACBETH

Storjeno je. – Nekakšen hrup je bil, nisi nič slišala?

LADY MACBETH

Slišala sem, krik sove in črikanje čričkov.

Si ti nekaj govoril?

MACBETH

Kdaj?

LADY MACBETH

Pravkar.

MACBETH

Ko sem prihajal dol?

LADY MACBETH

Da.

MACBETH

Kdo spi v sobi zraven?

LADY MACBETH

Donalbain.

MACBETH

Prav žalosten prizor.

LADY MACBETH

Neumno je to reči: žalosten prizor.

MACBETH

Eden se je v snu zasmejal, drugi zakričal,
»Umor!« da sta drug drugega zbudila;
ustavil sem se in poslušal, vendar sta
samo odmolila in nazaj zaspala.

LADY MACBETH

Óna dva sta nastanjena tam poleg.

MACBETH

Eden je vzkliknil, »Bog nas reši!« drugi, »Amen,«
kot bi me videla s temi rokami rablja.

Poslušal sem njun strah, a nisem mogel reči,
»Amen,« ko je zaklical óni, »Bog nas reši.«

LADY MACBETH

Nikar ne tuhtaj toliko.

MACBETH

Toda kako da nisem mogel reči, »Amen?«
Potreboval sem blagoslov kakor le kdaj,
»Amen« pa se mi je zataknil grlu.

LADY MACBETH

Ne smeš o teh dejanjih mozgati
na tak način; sicer bova prišla ob pamet.

MACBETH

In od nekod sem slišal glas; zakričal je,
»Konec je sna, Macbeth je umoril sen, nedolžni sen,
ki nam pokrpa strgani rokav skrbi,
vseh dni življenja smrt, kopel za trud in muko,
balzam ranjene misli, velike Narave glavno jed,
hranljiv priboljšek na pojedini življenja!« –

LADY MACBETH

Kako to misliš?

MACBETH

Vpil je po hiši, »Konec sna, Glamis je umoril sen,
zato Cawdor ne bo več spal, Macbeth ne bo več spal!«

LADY MACBETH

Kdo pa naj bi bil ta kričač? – Zakaj slabiš
moč in odločnost svojo v takim umobolnem

premišljanju? Pojdi po vodo in operi
pričo umazano s svojih dlani. –
Zakaj pa nosiš ti bodali s sabo?
Tam morata ostati, nesi ju nazaj. In ne pozabi
spečih služabnikov pomázati s krvjo.

MACBETH

Ne grem.

Strah me je misliti, kaj sem naredil;
kaj šele, da bi videl spet.

LADY MACBETH

Kilava neodločnost.

Daj mi bodali. Speči in mrtvi
so le podobe; pred naslikanim hudičem
se trese kvečjemu otrok. Če on še krvavi,
služabnikoma dobro okrasim obraza,
mora se zdeti njuna krivda.

[*Odide.*

Trkanje za prizoriščem.]

MACBETH

Od kod to trkanje? –

Kaj je z menoj, da me zgrozi vsak zvok?
Kakšne roke so to? Ha: oči mi iztikajo!
Bo veliki Neptunov ocean umil to kri
do čistega dol z moje roke? Ne: ona bo,
roka bo vsa prostrana morja pordečila,
zeleno bo postalo rdeče.

Vrne se *Lady Macbeth*.

LADY MACBETH

Zdaj so še moje roke tvoje barve;
sram pa bi me bilo, srce imeti tako belo.

[*Trkanje.*]

Slišim, da trkajo, to bo pri južnem vhodu.
Umakniva se v najino sobo; malo vode
in to dejanje nama več ne bo mazalo rok:
potem bo vse preprosto. – Tvoja stanovitnost
te je za hip pustila samega.

[*Trkanje.*]

Že spet trkajo.

Obleci si domačo haljo, če morda nanese,
da bova morala bedeti. In ne izgublajaj
se v svojih mislih tako klavrno.

MACBETH

Rad bi ne vedel zase, ko vem, kaj sem storil.

[*Trkanje.*]

Zbudi še Duncana s tem trkanjem. Ko bi ga vsaj!

[*Odideta.*]

2. 3

[*Ravno tam.*]

Vstopi vratar.

[*Trkanje za prizoriščem.*]

VRATAR

Kako ta razbija. Čuvaj peklenskih dveri, nima toliko dela kakor jaz.

[*Trkanje.*]

Tok, tok, tok. Kdo je, v Belcebubovem imenu? Menda kmet, ki se je
obesil, ker mu letina predobro kaže. Dobrodošel, imej dovolj robcev

okrog vratu, tu se boš krepko preznojil za svoje grehe.

[Trkanje.]

Tok, tok. Kdo je, v imenu kakšnega drugega hudiča? Kak prevarant, pri moji veri, ki lahko na levo skledico položi prisego zoper desno ali pa na desno zoper levo, edinole za to mu je zmanjkalo priseg v ime Boga, da bi se presleparil v nebesa! Kar noter, goljuf.

[Trkanje.]

Tok tok tok. Strela, če ni tisti angleški krojač, ki je izmaknil nekaj iz francoskih hlač. No, pridi, krojač, tu boš lahko pogrel svoj likalnik.

[Trkanje.]

Tok tok. Niti hipa miru; kdo si? Ampak ta kraj je premrzal za pekel; ne bom več vrataril hudiču. Mislil sem, da bi spustil noter kakšnega od vseh poklicev, ki grejo po cvetni poti v večni kres.

[Trkanje.]

Že grem, že grem. Prosim lepo, ne pozabite vratarja.

[Odpre.]

Vstopita Macduff in Lenox.

MACDUFF

Ti si šel pa pozno spat, prijatelj, da še zdaj poležavaš.

VRATAR

Na mojo vero, gospod, veseljačili smo do drugega petelina, in pijača, gospod, je velika spodbujevalka treh opravil.

MACDUFF

In katera so ta opravila, ki jih tako spodbuja?

VRATAR

Bogme, gospod, pleskanje nosu, spanje in uriniranje. Pohoto, gospod, pa spodbuja in spodbija: spodbuja željo, a slabi zmožnost. Torej je

za pijačo mogoče reči, da je pohoti sleparka: jo ustvari, jo pokvari; jo uprasne, jo ugasne. Pohotneža nese okrog, napita z lažmi in potem ga pusti. Ga prepriča, mu prepreči; mu postreže, ga poleže.

MACDUFF

Rekel bi, da je sinoči tebe pitala z lažmi.

VRATAR

To pa res, gospod, prav v grlo mi jih je vlivala, ampak sem se lepo zahvalil, jaz sem namreč premočen za pijačo. Tu in tam mi je sicer vzela noge, a sem se odmaknil in jo z zvijačo vrgel ob tla, pijačo.

MACDUFF

Kaj pa tvoj gospodar, je že pokonci?

Vstopi Macbeth.

Tu je; najino trkanje ga je zbudilo.

Vratar odide.

LENOX

Dobro jutro, plemeniti gospod.

MACBETH

Dobro jutro obema.

MACDUFF

Je kralj že pokonci?

MACBETH

Ne še.

MACDUFF

Veled mi je zglasiti se pri njem
že zgodaj; skoraj sem zamudil uro.

MACBETH

Peljem vas k njemu.

MACDUFF

Radosten trud je to zate, vem;
a trud vendarle.

MACBETH

Veselje je zdravilo truda.
Tam, skozi tista vrata.

MACDUFF

Predrzno je buditi ga;
a saj je sam naročil.

[*Odide.*]

LENOX

Kralj danes odpotuje?

MACBETH

Da; sam se je tako odločil.

LENOX

Noč je bila nemirna; tam, kjer smo prespali,
je veter metal dimnike ob tla in v zraku
menda je bilo slišati nekake tožbe
in čudne smrtne krike in prerokovanja
strašnih neredov in zmešnjav, ki jih prinaša
nesrečni čas deželi. Mračna ptica
je hukala vso noč; in nekateri so dejali,
da je drhtela zemlja, kot vročična.

MACBETH

Res je bila viharna noč.

LENOX

V svojem mladem spominu nimam niti ene
podobne.

Vrne se Macduff.

MACDUFF

O groza, groza, groza!
Srcu nepredstavljiva, jeziku neizgovorljiva!

MACBETH in LENOX

Kaj se je zgodilo?

MACDUFF

Uničenje je napisalo svojo umetnino:
umor je vsekal svetoskrunsko rano
v gospodovo maziljeno svetišče in iz njega
ukradel življenje!

MACBETH

Kaj? Kako? Življenje?

LENOX

Mislite veličanstvo?

MACDUFF

Vstopita v sobo, zastrupita si pogled
z novo gorgono. Ne sprašujta me, ne silita,
da govorim: poglejta in povejta sama.

[*Macbeth in Lenox odideta.*]

Prebudite se! Pokonci!

Udarite plat zvona! Umor! Izdajstvo!
Banquo! Malcolm, Donalbain! Otresite
s sebe puhasti spanec, ponaredek smrti,
poglejte samo smrt! Pokonci, kvišku,
glejte sliko sodnega dne! Malcolm, Banquo,
kot iz grobov vstanita in hodita kot prikazni,
tako pritiče taki grozi!

[*Zvonec.*]

Vstopi Lady Macbeth.

LADY MACBETH

Kaj se godi,
da taka grda troblja kliče k zborovanju
vse speče v hiši? Govorite.

MACDUFF

Žlahtna gospa,
to ni za vaš sluh, kar imam povedati.
Če se kaj takega v ženskem ušesu ponovi,
je kot še en umor. –

Vstopi Banquo.

Banquo, o Banquo,
kralj, naš gospod, je umorjen!

LADY MACBETH

Gorje! In v naši hiši?

BANQUO

Prekruto je, kjerkoli je.
Dragi Duff, skoči si v besedo, prosim te,
reci, da ni res.

Vrmeta se Macbeth in Lenox.

MACBETH

Da sem umrl uro pred to nesrečo,
živel bi bil blagoslovljen; od tega hipa
pa ni ničesar trdnega več na umrljivem svetu,
puhel ništrc je vse; mrtva ponos in čast,
vino življenja je odteklo in le drožje
ostane zemeljskemu hramu, da se z njim baha.

Vstopita Malcolm in Donalbain.

DONALBAIN

Kaj se je dogodilo? Komu?

MACBETH

Vama, in niti ne vesta ne.
Počelo, vir, studenec vajine krvi
je usahnil, vrelec sam je osušen.

MACDUFF

Kralja, vajinega očeta, so umorili.

MALCOLM

Umorili? Kdo?

LENOX

Zdi se, da onadva v njegovi sobi.
Po rokah in obrazih sta vsa od krvi,
ob njima na blazinah pa bodali, tudi
krvavi. Zmedeno buljita, očitno neprimerna
za varuha človeškega življenja.

MACBETH

Kako se zdaj kesam, da sem ju v besu ubil!

MACDUFF

Zakaj si vendar storil to?

MACBETH

Kdo more biti moder, zmeren, besen, zvest,
prepaden in brezbrizen, vse obenem? Takega
človeka nima svet. Sila moje ljubezni
je prehitela preudarnost. Duncan
leži, srebrna polt prebrzdana z zlato
krvjo, in rane od bodal kakor razpoke
v naravi, kjer vstopa uničenje; morilca
pa tu, oblita z barvo svoje obrti, bodali
odeti nespodobno v rjavo skorjo. Kdo bi se
zadržal, ki ima srce predano in v njem
pogum to razglasiti?

LADY MACBETH

Joj, ne prenesem več!

MACDUFF

Pomagajte gospe.

MALCOLM [*vsran Donalbainu*]

Čemu molčiva? Naju ta dogodek najbolj zadeva.

DONALBAIN [*vsran Malcolmu*]

Kaj pa je tu mogoče reči, kjer lahko zdaj zdaj iz vsake mišje luknje skoči nama za vrat usoda? Proč morava. Za solze bo drug čas.

MALCOLM [*vsran Donalbainu*]

Res je, najina žalost mora počakati.

BANQUO

Vi poskrbite za gospo; –

[*Lady Macbeth odnesejo ven.*]

in ko bo naša gola krhkost skrita,
ki zdaj trpi izpostavljena, se srečajmo
in preučimo to krvavo delo, da ga bolje
spoznamo. Mučijo nas strahovi in pomisleki:
jaz se predam v mogočne božje roke,
z njih pomočjo se bom uprl skritemu namenu
zločesti izdajalske.

MACDUFF

Jaz enako.

VSI

In mi vsi.

MACBETH

Nadenimo si brž moške oprave
in se v dvorani znova srečajmo.

VSI

Precej.

[*Odidejo vsi razen Malcolma in Donalbaina.*]

MALCOLM

Kaj nameravaš ti? K njim pač ne spadava.
Hlinjeno žalost kazati gre bolj od rok
hinavcem. V Anglijo bom šel.

DONALBAIN

Jaz pa na Irsko. Ločeni usodi naju bosta
bolj varovali. Tukaj so nasmeški
polni bodal; bližji po krvi, bližji krvi.

MALCOLM

Morilska strelica je sprožena,
a še ni priletela v cilj; najvarneje,
če se ji ogneva. Torej po konje,
in ne obirajva se, temveč urno proč.
Bolj častno se je tiho odkrasti,
kot pod zahrbtnim strelom pasti.

[*Odideta.*]

2. 4

[*Pred gradom.*]

Vstopi Rosse, z njim je starec.

STAREC

Trikrat po dvajset in deset, teh let
se spomnim dobro; videl sem že hude ure,
čudne reči, a ob tej strašni noči
so pobledeli vsi spomini.

ROSSE

Eh, moj dobri oče,
nebo, vznemirjeno od človeškega dejanja,
stresa njegov krvavi oder. Ura pravi,
da je še dan, in vendar mrak duši popotno luč.
Je to premoč noči ali sram dneva,
da tema zakopava lice zemlje v grob,
ko bi ga moral božati živi sijaj?

STAREC

Proti naravi je,
kot to, kar se je dogodilo. V torek je
sokola, ki se je ponosno vzpenjal,
ujela in ubila sova mišelovka.

ROSSE

In Duncanovi konji – neverjetno, a je res! –
lepi, iskri, najboljši svoje pasme,
so podivjali, polomili staje in zdvijali ven,
uporni, neposlušni, kot bi se hoteli
proti človeku vojskovati.

STAREC

Baje da so grizli drug drugega.

ROSSE

Res so počeli to, videl sem s svojimi
osuplimi očmi.

Vstopi Macduff.

Tamle prihaja naš Macduff.

Kako gre svet, glavar?

MACDUFF

Ne vidiš sam?

ROSSE

Se ve, kdo je zagrešil strašno delo?

MACDUFF

Onadva, ki ju je Macbeth zaklal.

ROSSE

Bog se usmili, a kaj neki sta si mogla
obetati od tega?

MACDUFF

Plaćana sta bila.

Malcolm in Donalbain, Duncanova sinova,
sta pobegnili, torej pade nanju sum
za umor očeta.

ROSSE

Tudi to zoper naravo.

Stremuška nerazsodnost, ki pogoltne
vir lastnega življenja. Torej krona
pripade najverjetneje Macbethu.

MACDUFF

Je že imenovan, zdaj je na poti v Scone,
da ga ustoličijo.

ROSSE

Kje pa je Duncanovo truplo?

MACDUFF

Odnesli so ga v Colme-kill, sveti tempelj
in kostnico njegovega rodu.

ROSSE

Ti gresš v Scone?

MACDUFF

Ne, bratranec, jaz grem v Fife.

ROSSE

Jaz bom pa šel tja.

MACDUFF

Upam, da vidiš tam kaj dobrega.

Da se nam stari plašč nazadnje ne poda
bolj kakor novi.

ROSSE

Zbogom, oče.

STAREC

Bodi blagoslovljen ti in kdor narediti zna
prijatelje iz sovražnikov, dobro iz zla.

[*Odidejo.*]

3. 1

[*Forres. Dvorana v palači.*]

Vstopi Banquo, oblečen za ježo.

BANQUO

Zdaj imaš vse: si kralj, Cawdor, Glamis,
kot so vedežne ženske napovedale; in bojim se,
da si za to igral zelo umazano. Rečeno
pa je, da ne ostane v tvoji rodovini,
marveč naj bi bil jaz oče in korenina
številnih kraljev. Če je kaj resnice v tem –
in njihove besede sijajo na tebi,

Macbeth – bi mogli njihovi oraklji,

ko so se tebi izpolnili, tudi meni
vzbuditi upanje. Toda dovolj o tem.

*Zasliši se znak s trobento. Vstopijo Macbeth kot kralj, Lady Macbeth
kot kraljica, Lenox, Rosse, plemiči in spremstvo.*

MACBETH

Aha, naš glavni gost.

LADY MACBETH

Njega pač nismo mogli pozabiti,
sicer bi v naši slavnosti zazevala
zelo grda vrzel.

MACBETH

Gospod, nocoj imamo praznično večerjo;
želim, da ste navzoči.

BANQUO

Kakor ukazuje visokost.
Moje dolžnosti so za večne čase
spojene z vami prek najtrdnejše vezi,
kar jih obstaja.

MACBETH

A menda popoldne nekam jezdite?

BANQUO

Da, dobri moj gospod.

MACBETH

Želeli bi si vašega nasveta,
ki je bil vedno tehten in koristen,
že za današnje srečanje; no, bodi jutri.
In greste daleč?

BANQUO

Toliko, gospod, da se zapolni
čas popoldneva; če moj konj ne bo
hiter dovolj, odščipnem pa še mraku
urico ali dve.

MACBETH

Le glejte, da ne zakasnite.

BANQUO

Brez skrbi, gospod.

MACBETH

Naša krvava brátranca baje živita
v Angliji in na Irskem; glasno zanikata
kruti očetomor ter svoje poslušalce
pitata s čudnimi izmišljijami. Toda o tem
jutri; takrat bodo državniške zadeve terjale,
da sva oba navzoča. Zdaj pa le brž v sedlo;
znova se vidimo zvečer. Fleance gre z vami?

BANQUO

Da, moj gospod; čas naju že priganja.

MACBETH

Naj bodo konji urnega in trdnega koraka;
s tem vas priporočim njihovim hrbtom.
Zbogom.

[*Banquo odide.*]

Svojega časa gospodar je vsak do sedmih
nocoj; da nam bo družba dobrodošla
še bolj, hočemo ostati do večerje sami.
Bog z vami do takrat.

[*Odidejo vsi razen Macbetha in služabnika.*]

Samo besedo s tabo.

Onadva čakata na naš ukaz?

SLUŽABNIK

Pred dvermi sta, gospod.

MACBETH

Privedi ju.

[*Služabnik odide.*]

To biti ne pomeni nič, če nisi varen v tem.
Moj strah pred Banquom je vsajen globoko;
kraljevsko nprav ima, nekaj je v njem,
kar vzbuja strah. Upa si mnogo, vendar
z modrostjo brzda neustrašno misel,
vodi pogum na vajeti in hodi varen.
Drugega se nikogar ne bojim zares;
a vpricho njega je moj demon plah,
okaran, kakor je menda bil Mark Antonij
pred Cezarjem. Vedežne sestre je oštel,
ko so mi prvič vzdele ime kralja, hotel,
naj njemu govorijo; in kot jasnovidke
so ga pozdravile očeta vrste kraljev,
a meni so na glavo dale slepo krono
in v dlan jalovo žezlo, da ga bo potem
vihtela tuja roka, saj ne bo za mano
sina naslednika. Če je tako, sem dušo
zamazal v prid Banquovega potomstva;
na čast njim sem blagega Duncana zaklal,
zanje vsul žolč očitanj v kupo svojega
miru in večni svoj dragulj predal
vrhovnemu sovražniku človeka le zato,
da oni, seme Banquovo, dobijo prestol.
Raje kot to usoda naj v areno stopi,

da jo izzovem v boj na smrt. – Kdo je?

Vrne se služabnik z dvema morilcema.

Pred vrati čakaj, da pokličemo.

[Služabnik odide.]

Če se ne motim, smo se včeraj pogovarjali?

PRVI MORILEC

Izvoli veličanstvo, včeraj.

MACBETH

No, sta premislila, kar sem povedal?

Zdaj vesta, da je vajinih nesreč on kriv;

a mislila sta, da smo mi, ki smo nedolžni.

Povedal in dokazal sem vama že onikrat,

kako sta bila goljufovo pahnjena v nesrečo

in še vse drugo, da bi tudi mračnoumni revež

jasno videl: »To je zakrivil Banquo.«

PRVI MORILEC

Povedali ste nama.

MACBETH

Sem, in še dlje sem šel; in prav zaradi tega
sem hotel, da se srečamo še enkrat.

Sta po naturi potrpljenje samo, bosta vse to

kar pozabila? Sta docela evangelizirana

in samo molita za blagor dobrega človeka,

čigar krivična roka vaju upogne h grobu

in spremeni v berača?

PRVI MORILEC

Moža sva, gospod.

MACBETH

Drži, v listinah sta pisana kot taka,
kakor so hrti, ptičarji, španjeli, mešanci,
ovčji in ribji psi in pudlji in volčjaki
vsi pisani z imenom psa. Po vrednosti
pa ločimo hitre, počasne, pametne
čuvaje, lovske pse, posebej vsakega
glede na dar, ki mu ga je narava
najbolj obilno naklonila in ga odlikuje
pred drugimi, čeprav jih listina opiše enako –
kot pse pač. Nič drugače ni s človeškim rodom;
in če po razvrstitvi ne zasedata
najslabših položajev v njem,
samo recita in zaupam vama posel,
ki dokončan odstrani vajinega sovražnika,
vaju pa zbliža s srcem in ljubeznijo
nas, ki nas muči zdravje, ko je živ,
zelo pa bi se okrepilo, če bi umrl.

DRUGI MORILEC

Jaz sem eden od teh, moj kralj,
ki jih je svet tako tepel in suval,
da bi od besa nanj naredil vse,
da mu kljubujem, brez pomisleka.

PRVI MORILEC

In jaz sem drugi;
izmučen od nesreč, prebrčan od usode,
življenje bom zastavil za vsak up,
da ga poboljšam ali pa se ga znebim.

MACBETH

Vesta, da je Banquo vajin sovražnik.

DRUGI MORILEC

Da, moj gospod.

MACBETH

In tudi moj, in tako blizu je,
da vsak hip zbada do krvi vse, kar imam
najdražjega v življenju. Mogel bi sicer
pomesti ga izpred oči z odkrito silo,
ker je pač moja volja; vendar se ne smem
zameriti skupnim prijateljem in moram
objokovati padec njega, ki sem ga
posekal sam. Vajina pomoč je dragocena,
da iz različnih tehtnih vzrokov skrrije stvar
očem ljudi.

DRUGI MORILEC

Storila bova, kot ukažete, gospod.

PRVI MORILEC

Četudi najini življenji –

MACBETH

Pravega duha sta, vidim. Še to uro
vama naznamim, kam se morata postaviti,
kako natanko oceniti pravi čas;
storjeno mora biti namreč še nocoj
pa ne preblizu, saj, ne pozabita,
moram ostati čist. Še to (da posel je
opravljen čisto in do konca): z njim bo
Fleance, njegov sin; izginotje tega
ni zame nič manj bistveno, kot je očetovo,
on mora tudi dopolniti svojo usodo
ob tisti temni uri. Pomenita se med sabo,
prav kmalu pridem k vama.

DRUGI MORILEC

Midva sva odločena, gospod.

MACBETH

Pokličem vaju; počakajta notri.

[*Morilca odideta.*]

Končuje se zdaj tvoje duše potovanje,
Banquo; raj ali pèkel: pred nočjo že tam je.

[*Odide.*]

3. 2

[*Ravno tam. Druga soba.*]

Vstopita Lady Macbeth in služabnik.

LADY MACBETH

Je Banquo kam odšel?

SLUŽABNIK

Odšel, gospa, vendar se do večera vrne.

LADY MACBETH

Reci kralju, naj mi izvoli nakloniti
nekaj besed pogovora.

SLUŽABNIK

Takoj, gospa.

[*Odide.*]

LADY MACBETH

Vse smo zapravili, dobili nič, želja,
nam uresničena ne da veselja.
Komur uničenje več dvoma kot radosti vseje

v dušo, če se uniči sam, ravna modreje.

Vstopi Macbeth.

Kako da se držiš sam zase, moj gospod,
se družiš z mračno in turobno fantazijo
in misli melješ, ki bi morale umreti,
takrat ko so umrli njih predmeti?

Storjeno je storjeno: tam, kjer ni zdravila,
ni treba tudi ne ozira.

MACBETH

Kača je ranjena, a ni še pokončana;
potuhnila se bo in s svojim strupnikom
zopet grozila najini ubogi hudobiji.
A če se tudi red stvari razklene
in se zamajeta oba svetova, nočem,
da vsak najin obed je v strahu zaužit,
da spiva pod prekletstvom strašnih sanj,
ki naju mučijo v nočeh. Bolje prebivati
z mrtvimi, ki smo jih poslali za svoj mir
v mir večni, kakor pa ležati na torturi misli
v ekstazi nespokoja. Duncan je zdaj v grobu:
po krčeviti mrzlici življenja dobro spi;
kar je izdajstvo moglo grdega, je naredilo;
domača zloba, tuja vojska, jeklo, strup,
nič se ga ne dotakne več.

LADY MACBETH

Zgladi že vendar, moj gospod,
ta svoj mrgodni videz; nocoj moraš biti
priljuden, veder z gosti.

MACBETH

Bom, moja ljuba; bodi, prosim, tudi ti.
Še zlasti kaži Banquu spoštovanje,

z očesom in z jezikom; čas je negotov,
svoje naslove morava umiti v reki laskanja,
obraz pa spremeniti v srca naličnik,
skriti vse, kar je v njem.

LADY MACBETH

Pozabi vendar to.

MACBETH

O draga žena, poln škorpionov je moj um!
Banquo je živ, njegov Fleance je tudi živ.

LADY MACBETH

Vendar pa sta naravna snov in ta ni večna.

MACBETH

Drži, zdravilo je: lahko se ju napade.
Torej bodi vesela: preden netopir
se pod oboki spreleti, preden na klic
temačne Hekate govno brbljavi ščurek
oddromlja svoje zehajoče povečerje,
strašno dejanje bo opravljeno.

LADY MACBETH

Opravljeno? Kaj pa?

MACBETH

Bodi nevedna, ljubica, dokler ne moreš
zaploskati storjenemu. Zdaj, noč slepilka,
pridi, zaveži nežno oko usmiljenega dneva,
s krvavo in nevidno roko zbriši, strgaj
močno zavezo, ki od nje bledim v obraz. –
Luč se gosti in vrana je odplahutala
v temni gozd; vsa dobra dnevna stvar
majava opoteka se v dremež len,
a črni sli noči odhajajo nad plen.

Ne skrbi, če se zdi, da čudno govorim:
stvari začete zlo se okrepijo z zlim.
Pojdiva zdaj.

Odideta.

3. 3

[Ravno tam. Park s cesto, ki vodi proti gradu.]

Vstopijo trije morilci.

PRVI MORILEC

Kdo ti je rekel, da pojdi z nama?

TRETJI MORILEC

On. Macbeth.

DRUGI MORILEC

Ni treba, da sva nezaupljiva;
vidiš, da točno ve, kaj in kako.

PRVI MORILEC

Prav, pa ostani z nama.

Ravno se na zahodu sveti zadnji pramen dneva;
zdaj zapozneli potnik žene konja,
da pride pravi čas do krčme;
ta, ki ga čakamo, je blizu.

TRETJI MORILEC

Slišim konje.

BANQUO *zunaj prizorišča*

Ohoj! Dajte sem kaj luči!

DRUGI MORILEC

On je; vsi drugi, ki jih pričakujejo,

so že na dvoru.

PRVI MORILEC

Konje je pustil iti naokrog.

TRETJI MORILEC

Skoraj za miljo; a tako je vajen,
možje to povečini delajo, od tam do dveri
gredo kar peš.

Vstopita Banquo in Fleance, z baklo.

DRUGI MORILEC

Aha, luč!

TRETJI MORILEC

On je.

PRVI MORILEC

Dajmo zdaj.

BANQUO

Nocoj bo deževalo.

PRVI MORILEC

Pa še kako.

[Prvi morilec ugasi svetilko, druga dva napadeta Banqua.]

BANQUO

Izdaja!

Teci, Fleance, zbeži, zbeži!

Maščuj – O, podleži!

[Umre. Fleance zbeži.]

TRETJI MORILEC

Kdo je ugasil baklo?

PRVI MORILEC

Ni bilo tako mišljeno?

TRETI MORILEC

Samo eden je tu. Sin je pobegnil.

DRUGI MORILEC

Pokvarili smo boljšo polovico posla.

PRVI MORILEC

Ni kaj. Povedat pojdimo, kaj smo opravili.

[Odidejo.]

3. 4

[Slavnostna dvorana v palači.]

Pripravljena je gostija. Vstopijo Macbeth, Lady Macbeth, Rosse, Lenox, drugi plemiči in spremljevalci.

MACBETH

Poznate svoje položaje, sedite;
prisrčno dobrodošli vsi.

PLEMIČI

Hvala vašemu veličanstvu.

MACBETH

Sedeli bomo skupaj z gosti,
kakor stori skromen gostitelj.
Naša gostiteljica pa naj le ohrani položaj;
ob času si želimo dobrodošlice od nje.

LADY MACBETH

Le vi jo izrecite zame, vsem prijateljem,
gospod; srce mi pravi, da so dobrodošli.

Na vratih se prikaže prvi morilec.

MACBETH

Vidiš, hvaležni so ti od srca.
Enako vas je tu in tam; sedel bom sem, v sredo.
Le kar veselo; potlej gre zdravica naokrog.

[Stopi k vratom.]

Kri imaš na licu.

PRVI MORILEC

Če je, je Banquova.

MACBETH

Bolje na tebi kakor v njem.

Opravljeno?

PRVI MORILEC

Prerezan golt ima, gospod; jaz sem to storil zanj.

MACBETH

Ti si najboljši režigolt;
a tudi ta je dober, ki je ubil Fleancea;
če si ga sam, ti ni enakega.

PRVI MORILEC

Prevzvišenost – Fleance je zbežal.

MACBETH

Na; spet ta krč v prsih.
Moje počutje je bilo izvrstno;
gladek sem bil in trden kakor skala,
povsod navzoč, širen kot zrak;
zdaj pa sem zvezan, utesnjen, zaprt
v muhaste, grde dvome in strahove. –
Banquo pa je na varnem?

PRVI MORILEC

Je, gospod, na varnem v jarku.
Tam zdaj stanuje, dvajset ran ima na glavi,
ki je najmanjša njih gotova smrt.

MACBETH

Hvala ti za to.
Kača je obležala, kačica pa je zbežala
in sčasoma nabere strup, takšno ima naravo;
le da še nima zob. Pojdi; jutri se slišimo.

[Morilec odide.]

LADY MACBETH

Kraljevski moj gospod, ne boste nič
nazdravili? Prazno je praznovanje,
če si zdravice gosto ne sledijo.
Jedačo lahko uživa vsak doma;
družabna ceremonija je kot omaka
k pečenki, srečanje je suho, če je ni.

MACBETH

Ljuba mi opominjevalka!
Dobra prebava strezi apetitu, zdravje
pa tej in temu!

LENOX

Naj visokost izvoli sestri.

MACBETH

Ves cvet dežele bi bil tu pod eno streho,
da je navzoč tudi častiti Banquo;

Vstopi Banquov duh in sede na Macbethov prostor.

a raje ga oštejem za nevljudnost,
kot da bi ga pomiloval za slabo srečo.

ROSSE

Obljubil je, da pride, torej že sam sebi
izreka grajo, ker ga ni. Izvoli visokost
nam narediti čast s svojo kraljevsko družbo?

MACBETH

Stoli so vsi zasedeni.

LENOX

Tu je prostor za vas, gospod.

MACBETH

Kje?

LENOX

Tu, moj gospod. Kaj muči vašo visokost?

MACBETH

Kdo od vas je to storil?

PLEMIČI

Kaj pa, gospod?

MACBETH

Ne moreš reči, da sem jaz;
ne stresaj teh krvavih kodrov proti meni!

ROSSE

Gospoda, pojdimo; naš kralj se ne počuti dobro.

LADY MACBETH

Nikar, prijatelji; sedite, prosim vas.
Gospod je večkrat tak, že od mladostnih let.
Napad je le trenuten, kmalu bo spet vse
v najlepšem redu; če pa se preveč pečate z njim,
bo užaljen, s tem mu le podaljšate trpljenje.
Jejte in ne ozirajte se nanj. – Si mož?

MACBETH

Sem; drzen, upam si pogledati,
kar bi hudiča samega zgrozilo.

LADY MACBETH

To pa, to.

Gledaš podobo svojega strahu, nič drugega;
kot tisti v zraku plavajoči nož, ki te menda
je peljal k Duncanu. To trzanje, ti izbruhi,
ti ponaredki pravega strahu bi se lepo podali
povesticam za ženske, ki jih ob ognjišču
zimske večere pravi babica. Sramota!
Kaj vendar se tu kremžiš? Vse je opravljeno,
ti pa boljši v stol.

MACBETH

Prosim, poglej! Vidiš? No, kaj boš rekla? –
Kaj meni mar? Če kimaš, pa še spregovori!
Če znajo kostnice in grobnice poslati
nazaj že pokopane, potlej več ne rabimo
nagrobnikov, samo trebuhe krokarjev!

[Prikazen izgine.]

LADY MACBETH

Ti je mar blaznost čisto pomehčala pamet?

MACBETH

Videl sem ga, kakor gotovo tu stojim!

LADY MACBETH

Sramota! Fui!

MACBETH

Kri je že tekla tudi prej, v starih časih,
preden je blagi zakon zaukazal miroljubnost;
in tudi še potem so se dogajali umori,

strašni in nepopisni. Toda vendarle,
ko so bili možgani zunaj, je umrl človek
in konec. Zdaj pa hodijo nazaj z dvajsetimi
smrtnimi ranami okronani in nas
odrivajo s prestolov. To je čudno,
bolj čudno kakor tak umor.

LADY MACBETH

Častiti moj gospod,
vaša visoka družba vas hudo pogreša.

MACBETH

Prav pozabil sem.

Nikar se mi ne čudite, prijatelji.

Imam namreč tako bolezen, nenavadno;
kdor me pozna, se zanjo niti zmeni ne.

Dajmo tedaj, na zdravje in prijateljstvo:
potem se usedem. Vina; le do roba natočite!
Pijem na splošno radost našega omizja
in pa na dragega prijatelja, ki ga pogrešamo,
Banqua. Škoda res, ker ga ni!

Prikazen se vrne.

Zanj in za nas vse

nas žeja: torej vsem – vse dobro!

PLEMIČI

Na našo zaobljubo in zvestobo, živeli!

MACBETH

Izgini! Naj te zemlja skrije! Tvoja kri
je mrzla in kosti brez mozga; nimaš vida
v očeh, ki buljiš z njimi!

LADY MACBETH

Gospoda moja, mislite si, da je to

čisto navadna stvar; in res ni drugega,
le da nam žal kazi veselo uro.

MACBETH

Kar si kdo upa, jaz si upam;
nasproti stopim, pa če si kocinast medved
iz Rusije, hirkanski tiger, nosorog v oklepu,
katero že podobo vzemi, živec moj ne bo
vzdrhtel; samo ne te! Ali pa bodi zopet živ
in me izzovi na pustini s svojim mečem;
če vidiš, da zatrepetam, reci mi, da sem
lutkica kakšne punčke. Senca strašna, proč!
Spaka iz neresničnosti, proč pojdi!

Prikazen odide.

Šel je
in sem spet mož. – Prosim vas, ne odhajajte.

LADY MACBETH

Pregnal si radost, zasejal
v prijetno srečanje čudaško zmedo.

MACBETH

Je mar mogoče, da se pripodijo te stvari
in grejo čez nas kot oblak poleti,
mi pa se še ozremo ne? Vam se nemara zdim
že po značaju čuden, če pomislim,
da zlahka morete opazovati te prizore
in ohraniti lepo rožno barvo lic,
ko moja so od groze bela.

ROSSE

Kakšne prizore, moj gospod?

LADY MACBETH

Prosim, ne govorite, da ne bo še slabše;

vprašanja ga zbesnijo. Torej lahko noč vsem.
Nič se ne menite za red odhodov,
prècej pojdite.

LENOX

Lahko noč, in naj se veličanstvu
poboljša zdravje.

LADY MACBETH

Prijazno vam vsem voščim lahko noč.

[Plemiči in spremljevalci odidejo.]

MACBETH

Kri hoče. Saj je pisano: kri terja kri.
Zgodilo se je že, da so se kamni premaknili,
drevje spregovorilo, in prek srak in kavk in vran
in razodetih povezav oraklji znali najti
najbolj potuhnjenega ubijalca. Bo še dolgo noč?

LADY MACBETH

Skorajda se že daje z jutrom, kdo bo koga.

MACBETH

Kaj praviš k temu, da Macduff ne pride blizu?
Odkloni izrecno povabilo?

LADY MACBETH

Si mu poslal napisano?

MACBETH

Mimogrede sem slišal; bom poslal, da.
Ne enega ni, da v njegovi hiši nimam
kupljenega služabnika. Jutri bom poslal.
In obiskal bom spet vedežne sestre,
to najprej. Več mi morajo povedati.
Hočem vse vedeti, najgrše po najgrši poti.

Za moj prid mora vse stopiti vstran.
Globoko v krvi sem, čemu obstal bi zdaj:
prebresti čez nič težje ni kakor nazaj.
V glavi je nekaj čudnega, kar žene roko
storiti, preden ve, koliko segla bo globoko.

LADY MACBETH

Manjka ti spanca; spanec poživi vsa bitja.

MACBETH

Pridi, pojdiva spat. Nervozna trzavica
je od premalo vaje; to je strah novica.
Mlada sva še v dejanju.

[*Odide.*]

3. 5

[*Pusta planjava.*]

Grom. Vstopijo tri vešče, srečajo Hekato.

PRVA VEŠČA

Kako kaj, Hekata? Videti si jezna.

HEKATA

Mar nimam dobrega razloga, dame
brezsramne in predrzne, ki ste same
si upale z Macbethom se sestati,
z ugankami in smrtjo barantati?
A jaz pa, ki lahko edina s čari,
skrivnostmi in prekletstvi gospodarim,
naj deleža bi ne imela zraven,
da glas naših veščin bo še bolj slaven?
In hujše, da vrti se trgovina
okoli srboritega fantina,

ki svojeglav ničemur se nikdar
ne pokori in vas mu ni nič mar.
Zgrešeno zdaj popravite ustrezno.
Kjer se odpira Aheronta brezno,
se srečamo. Tja pride navsezgodaj,
da sliši, kakšna je njegova usoda.
Imejte s sabo vse za čar pripraven,
uroke in vse drugo, kar gre zraven.
Jaz zdaj izginem v zrak. To noč
za zle namene uporabim svojo moč;
Veliki posel naj pred poldnem se opravi.
Na luni nenavadni so pojavi,
od nje visi velika kaplja pene;
preden pade, ujamem jo, strupene
snovi prekapnem po metodi novi
in vstanejo taki umetni zli duhovi,
da z močjo silno svoje utvare bodo
še globlje potegnili ga v zablodo.
Rogal se bo usodi, smrt zasmehoval,
svoj up nad um, strah, milost vzdigoval.
In ve vse veste, da samozavest
smrtnikov je sovrag najbolj zločest.

[*Pesem za prizoriščem: »Pridi, pridi,« itn.*]

Aha, kličejo me: moj duhec čaka
me tam sredi meglene oblaka.

[*Odide.*]

PRVA VEŠČA

Pridita, pohitimo; kmalu bo nazaj.

[*Odidejo.*]

3. 6

[Nekje na Škotskem.]

Vstopita Lenox in še en plemič.

LENOX

Toliko rečem, sam boš pa premislil naprej. Jaz pravim, da gredo stvari prav čudno pot. Macbethu je bilo žal kralja Duncana: vendar šele po smrti. Hrabri Banquo pa je ostal prepozno zunaj in reče se lahko, da ga je ubil Fleance, ker je Fleance ušel. Ni modro biti pozno zunaj! Kdo ni pomislil, kako strašna in pošastna stvar je, da sta Malcolm in Donalbain ubila lastnega očeta? Res zavrženo dejanje, Macbetha je tako presunilo, da je pri priči razparal v svetem besu ona dva zločinca, ko sta bila sužnja pijače in jetnika spanca. Izjemno plemenito! No, in pametno nič manj, kajti gotovo bi se sleherni srce srdilo, če bi ju slišalo tajiti. Torej pravim, da je stvari prav dobro zložil; mislim si, če bi imel pod ključem še Duncanova sinova – kot, če nebesa dajo, ju ne bo imel – bi videla, kaj se to pravi, očeta umoriti. In Fleance tudi. A tiho, proč od vélikih besed; slišim, da je Macduff v nemilosti, ker se ni udeležil tiranovega praznovanja. Veste morebiti, kje se nahaja?

PLEMIČ

Duncanov sin,
ki mu je samodržec vzel dedno pravico,

je na angleškem dvoru; tam ga je pobožni Edvard sprejel zelo naklonjeno, nemila usoda, ki jo je doživel, nič ne manjša časti, ki mu jo izkazuje. Tja je šel Macduff svetniškega vladarja prosit, da pomaga vzdigniti Northumberland in vojskovodjo Siwarda; z njimi, in seveda Njim nad vsemi, da naše delo potrdi, bomo spet mogli vrniti živč svojim mizam, sen nočem, osvoboditi praznike krvavih nožev, izreči zaobljubo in dobiti spet svobodne časti, po čemer hrepenimo. Ko je slišal to, se je tiran menda tako razburil, da se zdaj pripravlja tudi sam na vojno.

LENOX

Po Macduffa je poslal?

PLEMIČ

Je. A ko je dobil odločni »Ne, gospod,« se je mrki glasnik obrnil na petah in nekaj zmomljal, kakor bi hotel reči, »Žal vam bo še ure, ko ste mi naložili tak odgovor.«

LENOX

Bržčas to Macduffa navede, da bo oprezen in se držal daleč od tveganj, kot modrost svetuje. Kak sveti angel pa polêti na angleški dvor in nam razkrij odgovor, preden pride sam; in vrni blagoslov deželi, ki ječi pod peto prekletega tirana.

PLEMIČ

Svoje molitve pošljem z njim.

[*Odideta.*]

4. 1

[*Hiša v Forresu. Na sredi brbotajoč kotel.*]

Grom. Vstopijo tri vešče.

PRVA VEŠČA

Trikrat mijavkne šeka mačka.

DRUGA VEŠČA

Tri in enkrat jež zacvili.

TRETJA VEŠČA

»Čas je, čas je,« Harpi kliče.

PRVA VEŠČA

Okrog kotla zdaj krenimo;
polnimo ga z žvarovino.
Najprej krota, ki pod skalo
osem dni jo je tiščalo,
da je dala strup smrduha,
v čarnem kotlu naj se skuha.

VSE

Kotel, vri brbotajoč,
kuri, mešaj na vso moč!

DRUGA VEŠČA

Potrbušina od kače
iz močvare naj se cmari;
žabine oči in krače
dajo okusa tej obari.

Jezik kače, ki je slepa,
kos škorpionovega repa
in še netopirja volna,
juha bo zelo čarovna.

VSE

Kotel, vri brbotajoč,
kuri, mešaj na vso moč!

TRETJA VEŠČA

Luska zmaja, volčji zob,
mumij vešče, sipe drob,
v noči mlete korenike
od strupene trobelike,
kozji žolč in veja tise,
ki v mlaju posrebri se;
Turkov nos, uho Tatara,
pankrta prst, ki ga stara
lajdra v jarku je umorila,
Žida žolč in jetra gnila
in še čreva od harpije
za hudobne coprnije.

VSE

Kotel, vri brbotajoč,
kuri, mešaj na vso moč!

DRUGA VEŠČA

Pohladiš s krvjo mandrila
in bo žolca vkup skočila.

[*Vstopi Hekata s še tremi veščami.*]

HEKATA

Lepo! za trud najlepša hvala,
nekaj vam bom plačila dala.

Krog kotla bomo se zvrstile
sedaj kot škrateljci in vile,
in pele, kaj ste vanj vtaknile.

[*Glasba in pesem »Črni duhovi« itn.*]
[*Hekata in druge tri vešče odidejo.*]

DRUGA VEŠČA

Palce srbež mi navdaja,
nekaj zlega sem prihaja.

[*Trkanje.*]

Odpri ključavnice čeljusti,
prišleka noter pripusti.

Vstopi Macbeth.

MACBETH

No, copre nočne, skrivne, črne!
Kaj delate?

VEŠČE

Dela neimenljiva.

MACBETH

Na vero, kakršno imate, vas rotim,
povejte mi, kar veste; in ne vprašam vas,
od kod. Zaradi mene če razvežete viharje in
jih gonite v boj zoper cerkve, če razpenjeni
valovi zvrčajo in goltajo ladjevja,
če zrelo žito je prestavljeno v drug klas,
drevesa se podirajo, gradovi rušijo
na glave oskrbnikom, če palače in piramide
glave priklanjajo do tal, če zmešate
zaklad semen narave, da uničenje
je samo sebe prezasičeno: odgovorite mi,

kar vas bom vprašal.

PRVA VEŠČA

Reci.

DRUGA VEŠČA

Vprašaj.

TRETJA VEŠČA

Me odgovorimo.

PRVA VEŠČA

Slišiš raje iz naših ust
ali od naših gospodarjev?

MACBETH

Poklič i jih, da jih bom videl.

PRVA VEŠČA

Dolij še svinje kri iz skledčke,
ki zarod svoj požre; loj s prečke
morilčevih vešal v ognju zadliši.

VEŠČE

Zdaj pridite vsi, nižji in višji;
kar zmorete, naj vidi se in sliši.

Grom. Prva prikažen, glava s šlemom.

MACBETH

Povej, neznana sila –

PRVA VEŠČA

Misel ti bere v duši;
ne reci nič, samo poslušaj.

PRVA PRIKAZEN

Macbeth, Macbeth, Macbeth: grozi ti,
Macduff, ffski glavar. In zdaj me pusti iti.

[Izgine navzdol.]

MACBETH

Naj si, kar si, hvala za opomin;
uganil si moj strah natanko. Še besedo –

PRVA VEŠČA

Ne moreš mu ukazovati. Tukaj je še eden,
mogočnejši od prvega.

Grom. Druga prikazen, krvav otrok.

DRUGA PRIKAZEN

Macbeth, Macbeth, Macbeth.

MACBETH

Rad bi imel tri ušesa, da bi te poslušal.

DRUGA PRIKAZEN

Drzen, krvav, odločen moči rogaj se
človeški: saj iz ženske porojen na svetu
nihče ne more biti kos Macbethu.

[Izgine navzdol.]

MACBETH

Če je tako, Macduff, pa živi, kaj bi se te bal?
A da bom varen in gotov zares, Usodo
raje zavežem dvakrat: ne boš živel,
in strahu bledosrčnemu lahko povem, da laže,
in mirno spim, če še tako gmi. –

Grom. Tretja prikazen, kronan otrok z drevesom v roki.

Kdo pa je ta,
ki vstaja kot potomec kralja
in nosi krono na otročji glavi,
vladarsko znamenje?

VEŠČE

Nič ne govori, le poslušaj.

TRETJA PRIKAZEN

Vzvišen, hraber kot lev ne mari,
kdo godrnja, se upira in spletkari.
Macbeth ne bo premagan, vse dokler
ne krene gozd Birnamski v njega smer
proti trdnjavi dunsinanski.

[Izgine navzdol.]

MACBETH

To pa ne bo nikoli!
Kdo more ukazovati gozdu, kdo drevesu reči,
naj si izpuli korenine? Dobro, dobro, lepe
napovedi. Mrliči puntarski, ne vstajajte,
preden Birnamski gozd ne shodi; vzvišeni Macbeth
bo živel, kar narava da, in dihal dih
vse do naravnega izteka časa. A srce
mi bije, da izve še eno. Če je v vaši moči,
povejte mi: bo Banquovo potomstvo kdaj
vladalo v tem kraljestvu?

VEŠČE

Več si ne želi slišati.

MACBETH

Ne, hočem. Če mi to odrečete,
naj vas zadene večna kletev. Moram vedeti. –
Zakaj se kotel zdaj potaplja? Kakšen hrup je to?

[Oboe.]

PRVA VEŠČA

Predstava!

DRUGA VEŠČA

Predstava!

TRETJA VEŠČA

Predstava!

VEŠČE

Očem predstava, muka za srce,
kot sence pridite in zginite.

Vstopi sprevod osmih kraljev, zadnji ima v roki zrcalo; za njimi gre Banquo.

MACBETH

Ti si preveč podoben Banquovemu duhu. Doll!
Tvoja krona me žge v zenice: – in tvoji lasje,
ti drugo lice zlato robljeno, kot prvo: –
in tretji kakor prejšnji. – Copre umazane,
kaj mi to kažete? – Četrtri? – Izskočite ven, oči!
Bo šla procesija naprej do zadnje zore?
Še eden? – Sedmi? – Nočem jih več gledati: –
Vseeno pride tudi osmi, nosi steklo
in mi jih kaže več, še več; in nekateri
nosijo dvojna jabolka in trojna žezla.
Strašen pogled! – Zdaj vidim, da je res;
kajti smehlja se mi krvavi Banquo
in kaže, češ da so njegovi. – Kaj! tako je to?

PRVA VEŠČA

Da, moj gospod, tako. – Toda zakaj
stoji Macbeth tako osuplo zdaj? –
Sestrice, razvedrimo mu duhove,
čudeže pokažimo stare in bolj nove.
Začaran zrak kot struna bo zvenel
in čudni rej se bo okrog vrtel;
in veliki vladar bo mogel reči

da znale smo spoštljivo mu postreči.

[Glasba. Vešče plešejo in izginejo.]

MACBETH

Ni jih več. Kam so šle? Naj bo ta zlobna ura
zaznamovana v koledarju kot prekleta.
Pridite sem, vi tam zunaj!

Vstopi Lenox.

LENOX

Kaj želi vaša milost?

MACBETH

Si videl vedežne sestre?

LENOX

Ne, gospod.

MACBETH

Niso šle mimo tebe?

LENOX

Ne, gospod.

MACBETH

Kužen je zrak, ki jezdijo na njem, in vsak
preklet, ki jim verjame! – Toda slišal sem
konjski galop. Kdo je šel mimo?

LENOX

Dva ali trije so prinesli sporočilo,
da je Macduff pobegnil v Anglijo, gospod.

MACBETH

Pobegnil v Anglijo?

LENOX

Da, dobri moj gospod.

MACBETH [*vstran*]

Bil sem počasen s svojim hudodelstvom.
Le če dejanje useka z naglico namena,
ga čas ne more prehiteti: odslej bodo
prvorojene misli mojega srca obenem
prvorojena dela moje roke. Zdaj, ta hip,
okronam misel z delom: mišljeno-storjeno.
Macduffov grad napadem na skrivaj;
zavzamem Fife; konico meča počastim
z njegovo ženo in otroki in vsako
dušo naslednico. Nobenih baharij,
storim, še preden se namen shladi;
s podobami pa konec! – No, kje so gospodje?
Odvedite me k njim.

[*Odideta.*]

4. 2

[*Fife. Soba v Macduffovem gradu.*]

Vstopijo Lady Macduff, njen sin in Rosse.

LADY MACDUFF

Kaj pa je storil, da je moral pobegniti?

ROSSE

Gospa, imejte potrpljenje.

LADY MACDUFF

On ga ni imel;
njegov beg je norost. Če ne dejanja,
nas pa strahovi naredijo izdajalce.

ROSSE

Mogoče je bila modrost, ne strah.

LADY MACDUFF

Modrost? Pustiti ženo in otroke,
dom in dolžnosti, in pobegniti?
Mu pač ni mar za nas. Naravni čut
mu manjka; še ubogi stržek, najneznatnejši
med ptički, se spopade s sovo,
če ima mladiče v gnezdu. Tukaj pa
je strah vse in ljubezen nič; modrosti
je bore malo, kjer je beg tako
proti vsej pameti.

ROSSE

Svakinja draga,
prosim vas, umirite se. Vaš mož
je plemenit, razsoden, sam najbolje ve,
kaj je primerno. Več ne morem reči;
edinole, da krut je čas, ko izdajalca
še v sebi ne poznamo, ko verjamemo
to, česar nas je strah, a česa nas je strah,
ne vemo; in po divjem morju plujemo,
kamor nas nese. Zdaj bom moral
vzeti slovo; a vrnem se prav kmalu.
Ko je najhuje, se stvari umirijo;
ali pa spet postanejo, kot so bile.
Nečak moj dragi, Bog te blagoslovi.

LADY MACDUFF

Očeta ima, in vendar je sirota.

ROSSE

Norec sem, če ostanem dlje; nesreča
bo zame in za vas nadloga. Raje

se poslovim.

[*Odide.*]

LADY MACDUFF

Tvoj oče je umrl, gospodič moj;
kako boš zdaj, kako boš živel?

SIN

Tako kot ptice, mati.

LADY MACDUFF

S črvi in muhami?

SIN

S tem, kar dobim, tako kot one.

LADY MACDUFF

Ubogi ptiček, da bi se nikdar ne bal
mreže ne limanic ne zanke ne pasti.

SIN

Čemu bi se? Saj revnih ptic nobeden ne lovi.
Moj oče pa ni mrtev, kar že govorite.

LADY MACDUFF

Pač, mrtev je. Kako boš živel brez očeta?

SIN

Kako boste vi brez moža?

LADY MACDUFF

Na trgu si jih lahko kupim dvajset.

SIN

Torej jih kupite, da jih naprej prodate.

LADY MCDUFF

Imaš res kar dovolj duha za svoja leta.

SIN

Je bil moj oče izdajalec, mati?

LADY MACDUFF

Da, bil je.

SIN

Kdo pa je izdajalec?

LADY MACDUFF

Kdor prisega laž.

SIN

Vsi, ki to delajo, so izdajalci?

LADY MACDUFF

Prav vsi, treba jih je obesiti.

SIN

Vse, ki prisegajo lažnivo?

LADY MACDUFF

Vse.

SIN

Kdo pa naj jih obesi?

LADY MACDUFF

Kdo neki, ti, ki so pošteni.

SIN

Potem so lažiprisežniki neumni; dovolj jih je, da bi premagali poštenjake
in oni njih pobesili.

LADY MACDUFF

Bog s tabo, mala opica! Kako boš brez očeta?

SIN

Če bi bil oče mrtev, bi vi jokali za njim; če pa ne bi, bi bilo to dobro

znamenje, da bom imel kmalu novega očeta.

LADY MACDUFF

Klepetec ubogi, kaj govoriš!

Vstopi sel.

SEL

Gospa, Bog blagoslovi. Ne poznate me,
a jaz poznam vaš častivredni stan.
Od blizu vam grozi nevarnost, se bojim.
Poslušajte nasvet preprostega človeka:
naj vas ne najdejo. Odidite z otroki.
Nevljudno je, da vas tako strašim;
toda še slabša je okrutna zloba,
ki se vam bliža. Naj vas čuvajo nebesa,
ne upam si ostati dlje.

[Odide.]

LADY MACDUFF

Kam naj pobegnem? Kaj pa sem
storila slabega? Res pa je na tem svetu
zlo delati dostikrat hvalevredno,
delati dobro pa nevarna blaznost.
Čemu si torej zdaj napravljam
to klavrno žensko obrambo, govorjenje,
nisem storila zlega? Kdo so ti obrazi?

Vstopijo morilci.

EDEN MORILCEV

Kje je vaš mož?

LADY MACDUFF

Upam, da ne v tako nesvetem kraju,
kjer ga lahko najde kdo tak, kakor si ti.

EDEN MORILCEV

Izdajalec je.

SIN

Lažeš, kocinasta baraba!

EDEN MORILCEV

Kaj, smrkavec!

[Ga zabode.]

Seme izdajalsko!

SIN

Mati, po meni je.
Bežite, prosim vas!

[Umre.]

[Lady Macduff beži, spotoma kriči »Umor!«, za njo morilci.]

4. 3

[Anglija. Soba v kraljevi palači.]

Vstopita Malcolm in Macduff.

MALCOLM

Poiščiva kakšen turoben gaj in tam
izjokajva do dna žalostni srci.

MACDUFF

Raje stisniva v roko ostri meč in kot moža
stopiva v bran teptani domovini. Vsako jutro
tuli več vdov in joka več sirot; žalost
bije v obraz nebesom, da odmeva,
kot da čutijo s Škotsko in kričijo
isti zlog bolečine.

MALCOLM

Objokujem, kar verjamem;
verjamem pa, kar vem. Če morem
popraviti kaj, kadar čas napoči, bom.
Kar ste povedali, je morebiti res.
A sam tiran, čigar ime nam jezik
skeli, je štel nekoč za častivrednega;
sami ste mu bili privrženi. In vas se
še ni dotaknil. Jaz sem mlad, a nekaj si
lahko prislužite z menoj od njega;
modro je ponuditi šibko, ubogo, jagnje,
da se umiri srditi bog.

MACDUFF

Jaz nisem izdajalec.

MALCOLM

A Macbeth je.
Krepostna, dobra nprav se more upogniti,
če zapove vladar. Ne, prosim odpuščanja:
vi ste, kar ste, naj jaz mislim karkoli;
svetli so angeli kot prej, čeprav
je najsvetlejši padel. Če si vse grdote
nadenejo obraz miline, mora biti ona
vseeno taka, kakor je.

MACDUFF

Skoraj nimam več upanja.

MALCOLM

Mogoče sem o čem podvomil tudi sam.
Zakaj ste v tem nemiru zapustili ženo,
otroke, dragoceni vzrok, vozal ljubezni,
in brez slovesa? Toda prosim vas,
ne bodi moje nezaupanje vaša nečast,
le moja varnost; saj morda imate prav

vi, kar si pač sam mislim.

MACDUFF

Uboga domovina, tvoje je, da krvaviš!
Trden je temelj tiranije: zakon
si ne predrzne kljubovati in tako
krivica je pravica. Le prenašaj jo!
Srečno, gospod; ne bi bil podlež, kot me sodiš,
za vsa ozemlja, ki jim vlada samodržec,
in še bogati Vzhod povrhu.

MALCOLM

Ne bodite užaljeni;
tega ne govorim le iz strahu pred vami.
Najina dežela se duši pod jarmom;
joka in krvavi, vsak dan se nova rana
doda prejšnjim. Vedno mislim, kako bi se
kaj rok dvignilo v bran moje pravice,
in od dobrotnega Angleža imam ponudbo
za nekaj tisoč mož. Vendar vzlic temu vem,
čeprav pohodim glavo samodržca
ali jo dvignem na konici meča: ta, ki zmaga,
prinesel bo še več pregreh deželi,
še več trpljenja, več razdora kakor prej.

MACDUFF

Kdo pa bi naj bil ta?

MALCOLM

Sebe mislim – vame so, vem, prav vse
posamezne pregreha vcepljene;
ko se razkrijejo, bo videti črni Macbeth
bel kakor sneg: porekla bo uboga dežela,
da spričo mojih brezštevilnih hib
je pravo jagnje.

MACDUFF

Niti v legijah odurnega pekla
ga ni hudiča, da v zlu prekosi Macbetha.

MALCOLM

Krvav je, vem, razvraten, skop, lažniv, sleparski,
potuhnjen, zloben, po vseh grehah zaudarja,
ki jih je moč imenovati. Vendar nima dna
niti moja pohota: vaše žene, hčere,
služabnice, matrone ne napolnijo
soda moje naslade; moje poželenje
bi preskočilo vse zapreke, ki bi
nasprotovale moji sli. Bolje Macbeth
kot tak vladar.

MACDUFF

Nezmernost v naravi
je sama tiranija; mnoge dobre kralje
je že odstavila s prestola in jim vzela
žezlo. A vi ne bojte se jemati
tega, kar vam pripada navsezadnje:
lahko užitek strežete obilno,
vendar skrivaj, in se vzlic temu zdite hladni.
Dovolj je voljnih dam; ne more biti v vas
jastreb tako požrešen, kolikor
se jih ponudi veličanstvu, ko opazijo,
da se nagiba na to stran.

MALCOLM

Ob tem pa raste
v mojem nič prida čustvovanju tako silen
pohlep, da bi, če bi bil kralj, posekal
vse plemiče in jim odvzel dežele,
hotel tega dragulje, onega palačo,
in želja več imeti bi bila začimba,

ki bi od nje bil še bolj lačen, spletal
krivične zdrahe proti zvestim, jih uničeval
zaradi premoženja.

MACDUFF

Pogoltnost res tiči
globlje, raste iz bolj nevarne korenike
kot vroča bežna strast; bila je meč,
ki je obglavil mnoge naše kralje;
a nič strahu, Škotska žanje dovolj, da streže
vam že s tem, kar je vaše. To se da prenesti
in z dobrimi lastnostmi se odtehta.

MALCOLM

Pač, ko bi jih imel! Vrline kralja –
pravičnost in resnicoljubnost, stanovitnost,
zmernost, vztrajnost, darežljivost, skromnost,
usmiljenje, predanost, potrpljenje in pogum
in še nepopustljivost – nimam jih za troho,
zato pa me privlačijo zločini
vseh sort, ne znam se jim upreti. Ne,
ko bi imel oblast, bi zlil medeno mleko
sloge v pekel, zviharil splošni mir, pomešal
enotnost, kar je svet ima.

MACDUFF

O Škotska, Škotska!

MALCOLM

Pa mi povejte, je tak človek res primeren,
da vlada? Jaz sem tak, kot sem povedal.

MACDUFF

Da vlada?

Še da živi, ne. O dežela ti nesrečna!

Kdaj spet dočakaš boljšo vlado
od samozvanega krvavega tirana,
ko pravi dedič tvojega prestola
se sam odreka in se obtožuje in kleveta
še lastni rod? Svet kralj je bil tvoj oče,
kraljica, tvoja mati, ki te je nosila,
je, večkrat na kolenih kakor na nogah,
umrla vsak dan svojega življenja. Zbogom!
Zlo, ki ga sam prisojaš sebi,
me je pregnalo s Škotske. Srce moje,
tvoj up se tu konča.

MALCOLM

Macduff, ta plemenita strast,
vrline hči, iz moje duše je izbrisala
črne pomisleke, spravila moje misli
s tvojo resnico in častjo. Macbeth
me je poskušal pridobiti z mnogimi
peklenskimi prevarami pod svojo oblast;
skromna modrost me opominja
pred lahkoverno naglico; a Bog
presodi med teboj in mano, saj ta hip
postavim se pod tvoje vodstvo, vzamem
nazaj zmerljivke sebi samemu, zanikam
graje in madeže, ki sem si jih naložil,
saj so moji naravi tuje. V resnici ženske
niti poznam še ne, nisem prisegal krivo,
komaj sem želel celo tisto, kar je moje,
nikdar nisem kršil obljube, niti zlodeja
bi ne izdal njegovemu sodrugu in resnico
častim kakor življenje. Prva moja laž
je bila ta o sebi. Kar pa sem zares, je tvoje
in je na voljo moji mučeni deželi:
v resnici se je, preden si prišel ti k meni,

stari Siward v spremstvu deset tisoč mož
že odpravljaj na pohod. Zdaj gremo skupaj;
veliko bodi upanje na zmago, kakor je
pravična naša stvar. Toda zakaj molčiš?

MACDUFF

Toliko slabega in dobrega naenkrat,
to je težko zložiti skupaj.

Vstopi zdravnik.

MALCOLM

Več o tem kmalu.

No, kaj poveste, ali kralj prihaja sem?

DOKTOR

Prihaja; toda četa izgubljenih duš
čaka, da jih ozdravi. Njihova bolezen
presega moč zdravilske umetnosti, a na njegov
dotik se v hipu vsi popravijo, takšno svetost
je od nebes prejel.

MALCOLM

Hvala vam, doktor.

[Zdravnik odide.]

MACDUFF

Katera pa je ta bolezen?

MALCOLM

Pravijo ji kraljevska.

Resnično, to, kar zmore kralj, je pravi čudež.
Večkrat sem ga opazoval, odkar bivam
tu v Angliji: kako nagovori nebesa,
ve edino sam; toda ljudi, ki so bili
vsi čirasti in zatečeni, grozni na pogled,

obup za ranocelnika, zares ozdravi,
tako da jim obesi med molitvijo zlatnik
okrog vratu. Rečeno je, da bo naslednikom
prenesel blagoslov. In ob zdravilski moči
ima še jasnovidni dar, in blagoslovi
razni visijo okrog njegovega prestola,
ki vsem sporočajo, da je milosti poln.

Vstopi Rosse.

MACDUFF

Glejte, kdo je prišel.

MALCOLM

Rojak je, a ga ne poznam.

MACDUFF

Pozdravljen, plemeniti bratranec.

MALCOLM

Aha, že vem. Bog, pravi čas odstrani
silo, ki nas med sabo odtuja!

ROSSE

Amen, gospod moj.

MACDUFF

Škotska je še tam, kjer je bila?

ROSSE

Uboga dežela,
kot bi se bala samo sebe videti. Ne moreš
ji reči naša mati, prej naš grob, saj tam
ne vidiš bitja, da bi se smehljalo,
edino tisto, ki zase ne ve; tožbe in vzdih
se od povsod razlegajo, zrak je razparan
od krikov, a nobeden jih ne sliši;

strašen obup se zdi vsakdanje čustvo.
Mrliški zvonec klenka, a nihče ne vpraša,
za koga, in življenja dobrih mož ovenejo
prej kakor cvet na pokrivalu, umrejo,
še preden obolijo.

MACDUFF

Tvoja pripoved

je še preveč natančna in resnična!

MALCOLM

Katera je zadnja v vrsti tegob?

ROSSE

Že uro stara se govorcu posmehuje;
vsaka minuta skoti novo.

MACDUFF

Kako je z mojo ženo?

ROSSE

No – dobro.

MACDUFF

In z otroki?

ROSSE

Tudi.

MACDUFF

Tiran ni motil njih miru?

ROSSE

Bili so čisto v miru, ko sem jih zapustil.

MACDUFF

Kaj si tako skopih besed! Kako jim gre?

ROSSE

Ko sem prinašal sporočila, in nositi jih ni bilo lahko, je šla okrog beseda, da se je zunaj zbralo mnogo hrabrih mož; dokaz za to je bržčas tudi vojska, ki jo je zbral tiran. Zdaj je čas za pomoč. Vaše oko na Škotskem bi že samo ustvarilo vojake, celo ženske bi se tolkle, da s sebe stresejo nesreče.

MALCOLM

Naj se potolažijo; prihajamo. Anglija nam je blagosrčno dala dobrega Siwarda in deset tisoč mož – starejšega in boljšega vojaka nima krščanski svet.

ROSSE

Ko bi le mogel sam odgovoriti enako tolažilno; a imam take besede, da bi jih raje tulil v pustinski zrak, kjer jih noben sluh ne bi ujel.

MACDUFF

Kaj pa zadevajo?
Nasploh deželo ali se gorje dotika le enega človeka?

ROSSE

Vsako srce, ki je pošteno, ga čuti nekaj, toda glavni del gorja pripada tebi.

MACDUFF

Če je moje, mi ga ne skrivaj; reci mi, takoj.

ROSSE

Naj tvoje uho ne kolne mojega jezika; moram mu izročiti najstrašnejši zvok, kar jih slišalo.

MACDUFF

Nemara da uganem.

ROSSE

Tvoj grad je bil napaden iznenada; žena in vsi otroci kruto pokončani. Raje ne opisujem, sicer vrh pomora dodam še tvojo smrt.

MALCOLM

Usmiljena nebesa! –
A človek, nikdar ne upri pogleda v tla: daj žalosti besed; če bol ne govori, s šepetom obteži srce in ga nazadnje stre.

MACDUFF

Tudi otroci?

ROSSE

Vsi. Žena, otroci, služinčad, vsi, ki so bili tam.

MACDUFF

Jaz pa daleč!
In moja žena tudi? Umorjena?

ROSSE

Kot sem dejal.

MALCOLM

Naj te to potolaži:
mi bomo orodje vélikega maščevanja,

ki ti ozdravi to gorje.

MACDUFF

On nima otrok. – Vse moje lepe male?

Vse, praviš? O peklenski skobci!

Piščančke moje ljube in njih kokljo,

vse v enem zlem zamahu?

MALCOLM

Ravnaj kot mož, Macduff.

MACDUFF

Storil bom to;

a moram tudi občutiti kakor mož;

ne morem ne spominjati se, da je to

bilo najdragocenejše, kar sem imel.

Nebo je gledalo in ni poseglo vmes!

Grešni Macduff, oni so padli zate.

Ničvrednejš jaz; poklani so bili zaradi mene,

ne za svoj greh! Nebo jim daj pokoja. –

MALCOLM

Naj bo to brusni kamen za tvoj meč; spremeni
ti bol v bes. Srca si ne otôpi, marveč ga podžgi.

MACDUFF

Mogel bi igrati žensko s svojimi očmi

in se hvalisati z jezikom. – A nebesa dobra,

presekajte na kratko čas. Lice nasproti licu

privedite uničevalca Škotske predme,

blizu, kolikor je meč dolg. In če ostane živ,

nebesa odpustite tudi njemu.

MALCOLM

To je možato govorjenje.

Zdaj gremo h kralju; naša sila je nared;

manjka nam le, da krenemo. Macbeth

je zrel, da ga otresemo, in nebo zgoraj

pridaj še svojo moč. Naj vam odmeva

v spodbudo: dolga noč je, ki ne najde dneva.

[Odidejo.]

5. 1

[Dunsinane. Soba v gradu.]

Vstopita zdravnik in plemkinja – dvorjanka

ZDRAVNIK

Dve noči že bedim z vami, a vaše besede se niso uresničile. Kdaj pa je nazadnje hodila?

PLEMKINJA

Odkar je veličanstvo na bojišču, sem jo večkrat videla: vstala je iz postelje, vrgla nase nočno haljo, odklenila omaro, vzela papir, ga prepognila, pisala nanj, prebrala napisano, zapečatila in se vrnila v posteljo; in ves ta čas je trdno spala.

ZDRAVNIK

Velika motnja v naravi, da človek obenem uživa blagor spanca in se vede, kot da je buden. Pa ste v tem dremotnem nemiru, mimo tega, da ste opazili njeno hojo in druga opravila, tudi slišali, da je kaj govorila?

PLEMKINJA

Slišala sem, gospod, vendar ne bom ponovila, kar je dejala.

ZDRAVNIK

Meni smete, celo zelo primerno je, da to storite.

PLEMKINJA

Ne vam ne nikomur drugemu, ker nimam priče, ki bi mogla potrditi moje besede.

Vstopi Lady Macbeth, v roki ima svečo.

Glejte, prihaja. Natanko tako pride vedno, zraven pa, prisežem, trdno spi. Stopite bliže, opazujte jo.

ZDRAVNIK

Kje pa je dobila svečo?

PLEMKINJA

Ob postelji jo je imela. Vedno ima svečo ob sebi, takšen je njen ukaz.

ZDRAVNIK

Vidite? Oči ima odprte.

PLEMKINJA

Res je, a z njimi nič ne vidi.

ZDRAVNIK

Kaj pa zdaj dela? Glejte, kako si drgne dlani.

PLEMKINJA

Tako navado ima; kot bi si umivala roke. Videla sem že, da je to počela cele četrť ure.

LADY MACBETH

Še zmeraj je madež.

ZDRAVNIK

Aha, govori. Zapisal bom, kar govori, tako si bom natančno zapomnil.

LADY MACBETH

Proč, prekleti madež! Proč, pravim! Ena, dve; čas je, da se to opravi. Pekel je mračen. Sramuj se, moj gospod; vojak, pa ga je strah? Česa neki se imava bati? Kaj nama mar, če kdo kaj ve, ko ne more nihče klicati kralja in kraljice na odgovor! A vendar, kdo bi si bil mislil, da ima stavec toliko krvi v sebi?

ZDRAVNIK

Ste slišali?

LADY MACBETH

Glavar Macduff je ženo imel. Kje pa je zdaj? Mrak jo je vzel. Ne bodo te roke nikoli čiste? Dovolj je tega, moj gospod, dovolj. S temi svojimi izbruhi vse pokvarite.

ZDRAVNIK

Aj, aj. Slišali smo, česar ne bi smeli.

PLEMKINJA

Ona je rekla, česar ne bi smela, to prav gotovo. Vedi nebo, kaj vse še ve.

LADY MACBETH

Še zmeraj vonj po krvi, vsi parfumi Arabije ne odišavijo te drobne ročice. O! O! O!

ZDRAVNIK

Kakšen vzdih! Srce se strašno muči.

PLEMKINJA

Ne bi hotela imeti takega srca, pa da sem trikrat kraljica.

ZDRAVNIK

Dobro tedaj –

PLEMKINJA

Boga molite, da bi bilo, gospod.

ZDRAVNIK

Ta bolezen je onkraj meja moje umetnosti; res pa sem poznal ljudi, ki so hodili v spanju, a so navzlic temu umrli krščanske smrti v lastni postelji.

LADY MACBETH

Umij si roke, obleci nočno haljo, kaj si tako bled. – Še enkrat ti rečem, Banquo je zakopan, ne more zbežati iz groba.

ZDRAVNIK

A!

LADY MACBETH

Zdaj pa spat, spat; trkanje sliši se od vrat. Pridi z mano, daj mi roko; storjeno je storjeno in nihče ne more odstoriti. Spat, spat, spat.

[*Odide.*]

ZDRAVNIK

Zdaj bo šla v posteljo?

PLEMKINJA

Naravnost.

ZDRAVNIK

Čez svet se sliši odurno šepetanje; nenaravna dela kotijo nenaravne muke; bolni umi izročajo gluhim blazinam vse svoje skrivnosti. Ona bolj potrebuje svečenika kot zdravnika. – Bog nam odpusti vsem. Pazite nanjo; odstránite od nje, kar jo lahko vznemiri, in jo imejte na očeh. – Želim vam lahko noč: pogled moj je osupel, misel je zgubila moč. Mnenje imam, a reči si ga ne predrznem.

PLEMKINJA

Lahko noč, dobri doktor.

[*Odideta.*]

5. 2

[*Dežela blizu Dunsinana.*]

Bobni in prapori. Vstopijo Menteth, Cathness, Angus, Lenox, vojaki.

MENTETH

Angleška vojska je že blizu; trije so na čelu, Malcolm, njegov stric Siward in Macduff.

V njih vre maščevalnost; kar so doživeli, bi kri pognalo skozi žile tudi pol mrtvemu človeku.

ANGUS

Pri Birnamskem gozdu jih bomo srečali: po tisti poti grejo.

CATHNESS

Kdo ve, ali je z bratom tudi Donalbain?

LENOX

Ni ga; imam seznam vseh plemičev. Je pa Siwardov sin in mnogi golobradci, ki morajo dokazati, da so možje.

MENTETH

Kako pa se tiran odziva?

CATHNESS

Močno utrjuje dunsinanski grad. Eni so mnenja, da je nor; drugi, ki ga mrzijo manj, pravijo temu hrabro besnilo; prav gotovo pa ne more pokrpati svoje majave oblasti, kot krpa grajsko obzidje.

ANGUS

Zdaj že čuti, kako se mu umori lepijo na roke. Čedalje več podanikov se mu upira; tisti, ki so še z njim, se zganejo le na ukaz, nikoli iz ljubezni. Čuti, kako naslov mlahav opleta okrog njega, kot velikanov plašč na klavnem zmikavtu.

MENTETH

Tista trzavica, napadi razbolelih čutov –
to se njegova notranjost upira sama sebi
in se obsoja, ker je tam, kjer je.

CATHNESS

No, le korakajmo naprej,
ubogajmo ukaz, ki je vseh najbolj pravi:
bodimo lek za razbolelo domovino,
sleherna kaplja nas.

LENOX

Ali vsaj, kolikor je treba, da orosimo
kraljevski cvet, plevel pa utopimo.
In zdaj proti Birnamu.

[*Odidejo korakajoč.*]

5.3

[*Dunsinane. Soba v gradu.*]

Vstopijo Macbeth, zdravnik, spremljevalci.

MACBETH

Daj mi mir s temi poročili; naj zbežijo vsi –
dokler birnamski gozd ne prikoraka h gradu,
se ne ustrašim. Kaj pa je tisto fantè Malcolm?
Mogoče ni iz ženske porojèn? Duhovi, ki vedo
vse, čemur kaj sledi na svetu, so mi rekli:
»Macbeth, ne boj se, ker iz žene rojen mož
te ne premaga.« Le tecite, izdajalski
glavarji, bratit se z angleškimi mehkužci;
srce, ki nosi me, um, ki ravna me,
v dvomu ne klecneta in strah ju ne prevzame.

Vstopi služabnik.

Hudič te nesi v črni pèkel, smetanasti lopov.
Kje si dobil ta gosji videz?

SLUŽABNIK

Deset tisoč je –

MACBETH

Gosi, pezde?

SLUŽABNIK

Vojakov, veličanstvo.

MACBETH

Zbadaj se v lice, da boš od strahu pordel,
paglavec belojetrni. Vojaki? Kakšni, tepec?
Crkni ti duša, to tvoje platneno lice
je pravi strahosvetovalec. Kakšni, sirotka?

SLUŽABNIK

Angleška vojska, če izvolite.

MACBETH

Odnesi mi svojo podobo izpred oči! –

[*Služabnik odide.*]

Seyton! – Davi se mi srce,
ko vidim – Seyton, slišiš! – Ta napad
ozdravi me ali pa mi spodmakne stol.
Živel sem dovolj dolgo in prispel
do tam, kjer listje rumeni, véne in pada;
tega, kar naj bi spremljalo staróst,
ljubezen, ubogljivost, čast, prijateljstvo,
ne smem hoteti; a namesto tega kletve,
skrite pod jezik in zunanjo hvalo, dih,

ki bi reva srce ga utajilo in predalo,
a si ne upa. Seyton! –

Vstopi Seyton.

SEYTON

Veličanstvo izvoli?

MACBETH

Kaj novic?

SEYTON

Vse sporočeno je potrjeno, gospod.

MACBETH

Boril se bom, dokler se mi meso drži kosti.

Daj mi oklep.

SEYTON

Ni treba še.

MACBETH

Nadel ga bom;

pošlji še konjenikov ven; naj pregledujejo
okolico. Kdor govori o strahu, ga obesite.

Daj mi oklep. – Kako tvoja pacientka, doktor?

ZDRAVNIK

Ni zelo bolna, moj gospod, bolj vznemirjena
zaradi gostih fantazij, ki ji ne dajo,
da bi si odpočila.

MACBETH

Tega jo ozdravi.

Menda vendar lahko bolnemu umu daš zdravilo,
da ji izruva iz spomina trdovratno žalost,
izbriše motnje, ki so pisane v možganih,
in s kakšnim sladkim in pozabnim protistrupom

olajšaš prenaplane prsi zoprne navlake,
ki ji duši srce?

ZDRAVNIK

Za te stvari mora pacient sam poskrbeti.

MACBETH

Potem pa vrzi medicino psom, meni ne hasne. –

Nadeni mi oklep; daj mi stremena. – Seyton,

pošlji – Doktor, glavarji se umikajo od mene. –

Podvizaj se. – Mogoče pa lahko pregledaš vodo

moji deželi, a, doktor? ugotoviš, kakšno

ima bolezen in ji daš klistir, da bo spet zdrava,

kot je bila; zaploskam ti in ne neham ploskati

prav do odmeva, ki ploska nazaj. – Zgani se, slišiš! –

Je lek, kakšna rabarbara ali cina, da požene

Angleže iz dežele? Saj si slišal zanje?

ZDRAVNIK

Da, moj gospod. Priprave, ki jih veličanstvo
vodi, smo opazili tudi mi.

MACBETH

Prinesi to za mano.

Ni me strah smrti ne nevarnosti nobene,

dokler birnamski gozd naproti mi ne krene.

[*Odide.*]

ZDRAVNIK [*vstran*]

Samo da sem od Dunsinana čim delj preč,
me sem noben zaslužek ne pripravi več.

[*Odidejo.*]

5. 4

[Dežela blizu Dunsinana. Vidi se gozd.]

Bobni in prapori. Vstopijo Malcolm, stari Siward in njegov sin, Macduff, Menteth, Cathness, Angus, Lenox, Rosse ter vojaki; korakajo.

MALCOLM

Bratranci, upam, da so dnevi blizu,
ko bodo naša bivališča varna.

MENTETH

Nič ne dvomimo.

SIWARD

Kakšen gozd pa je tu pred nami?

MENTETH

Birnamski gozd mu pravijo.

MALCOLM

Naj vsak vojak odseka vejo
in jo drži pred sabo; s tem bomo prikrili
številčnost naše vojske in vohuni bodo
dobili zmoten vtis.

VOJAK

Takoj povem naprej.

SIWARD

Vemo samo, da tiran vztraja v Dunsinanu;
očitno namerava kljubovati našemu
obleganju.

MALCOLM

Edino to mu preostane.

V boju na odprtem nima možnosti:
višji in nižji stan se mu upira,

kdor mu še služi, mu le pod prisilo,
s srcem nobeden več.

MACDUFF

S svojo pravično grajo
počakajmo spopada; tam naj se pokažeta
naša zavzetost in veščina.

SIWARD

Čas prav kmalu
določi in nam pove, kaj res imamo
in kaj nam je na upanje le dano;
misel o negotovih možnostih razpreda;
dejstva pa meč dognal bo in povedal.
Vojska, naprej!

[Odidejo korakajoč.]

5. 5

[Dunsinane. V gradu.]

Vstopijo Macbeth, Seyton in vojaki, z bobni in prapori.

MACBETH

Prapori naj visijo na obzidju; bojni klic
je prej ko slej: »Prihajajo!« Trdnost gradu
se roga napadalcem; le naj poležavajo,
dokler ne shirajo od mrzlice in lakote.
Da niso okrepljeni z onimi, ki po pravici
bi spadali na našo stran, bi se spopadli
z njimi odprto in jih zaničljivo, z brcami
nazaj pognali prav do doma. Kakšen hrup je to?

[Za prizoriščem kriki žensk.]

SEYTON

Ženske kričijo, dobri moj gospod.

[*Odide.*]

MACBETH

Skoraj sem že pozabil, kakšen je okus
strahu; nekda so se mi čuti ledenili,
če sem zaslišal nočni krik, lasje na glavi
so se razmršili in postavili pokonci, kot da je
življenje v njih. Strahot sem se dosita navečerjal
in groza je domača mojim klavskim mislim,
ne gane me prav nič.

[*Vrne se Seyton.*]

Zakaj pa so kričale?

SEYTON

Kraljica, moj gospod, je mrtva.

MACBETH

Morala bi umreti kdaj potem,
moral bi biti čas za to besedo.
Za enim jutri drugi, tretji, stoti jutri
se drobencljivo plazi v dan današnji,
dokler ni spisan časa zadnji zlog;
in naši včeraj so dajali norcem luč
na poti v prašno smrt. Ugasni, kratka sveča!
Življenje je samo begotna senca, slab igralec,
ki se na odru petelini: drgne deske svojo uro
in že nihče več ne ve zanj. Zgodba,
ki jo pripoveduje bebec, en sam vrišč in bes,
pomeni pa ne nič.

Vstopi sel.

Prišel si rabiš jezik: dajmo: zgodbo.

SEL

Milostni moj gospod,
moral bi naznaniti, kar vem, da sem videl,
vendar ne vem, kako.

MACBETH

No, pač povej.

SEL

Stražaril sem gori na hribu; in ko sem
pogledal proti Birnamu, se mi je zdelo,
da se je gozd premaknil.

MACBETH

Ti lažnivi malopridnež!

SEL

Naj me vaš bes zadene, če ni res;
tri milje daleč lahko vidite, da se premika.
Rečem vam: gozd hodi.

MACBETH

Če mi lažeš,
boš visel na prvem drevesu, živ,
dokler te lakota ne stisne; če je res,
mi ni mar, če ti meni narediš enako. –
Moja odločnost je obrzdana, začel sem
sumničiti dvoumnost zlodeja, ki hkrati
laž govori in resnico: »Nič strahu,
dokler Birnamski gozd ne pride k Dunsinanu,« –
in zdaj gozd stopa proti Dunsinanu. –
Orožje v roke! Ven! – Če je to res, zbežati
ni več mogoče, ne obleganja vzdržati.
Zvonec! Trombe! – Pihaj, veter! Vihar, divjaj!

umrimo pod oklepom, z mečem v roki vsaj. –
Sicer pa res nad soncem nisem več navdušen;
želim, da bodi red sveta porušen.

[*Odidejo.*]

5. 6

[*Ravno tam. Planjava pred gradom.*]

Bobni in prapori. Vstopijo Malcolm, Siward, Macduff in njihova vojska, z vejami.

MALCOLM

Dovolj smo blizu; zdaj lahko odvržete zaslone
iz listja in se pokažete. – Stric,
vi poveljujete glavnini vojske; z vami je vaš sin,
moj vrli bratranec. Mi in hrabri Macduff
bomo pod našim vodstvom dokončali,
kar bo še treba.

SIWARD

Pozdravljeni, srečno.
Sedaj bomo s tiranom merili moči;
premagani bodimo, če ne znamo zmagati.

MACDUFF

Trobente naj na glas spregovorijo
in z zvonkim glasom znanijo kri in morijo.

[*Odidejo. Zvoki poplaha se nadaljujejo.*]

5.7

[*Drugje na planjavi.*]

Vstopi Macbeth.

MACBETH

Priklenjen sem ob drog; nimam kam,
moram se tolči kakor medved. Kdo je ta,
ki ni rojen od ženske? Takega se moram
bati, nikogar drugega.

Vstopi mladi Siward.

MLADI SIWARD

Povej svoje ime!

MACBETH

Ustrašil se boš, če ga slišiš.

MLADI SIWARD

Ne bom se, pa četudi si nadeneš táko,
ki je bolj vroče od pekla.

MACBETH

Jaz sem Macbeth.

MLADI SIWARD

Ne more sam hudič izustiti imena,
ki je bolj mrzko mojemu ušesu.

MACBETH

Ne bolj strašljivo.

MLADI SIWARD

Lažeš, gnusni tiran; z mečem dokažem,
da govoriš laži.

[*Bojujeta se, mladi Siward pade ubit.*]

MACBETH

Rojen si bil od ženske.
Meč me ne rani, kopje ne zadene,
če ga vihti, kdor rojen je od žene.

[*Odide.*]

Poplah. Vstopi Macduff.

MACDUFF

Od tam se sliši hrup. Pokaži svoj obraz,
tiran! Če boš ubit brez mojega udarca,
me bo preganjala prikazen žene in otrok.
Ne morem tolči siromakov, ki jih plačaš,
da nosijo sulico; ali boš ti, Macbeth,
ali pa meč jalov in z neskrhanim rezilom
pospravim. Tu nekje si, žvenket priča
o tem. Le naj ga najdem, o Fortuna,
in te ničesar več ne prosim.

[*Odide. Trušč boja.*]

Vstopita Malcolm in Siward.

SIWARD

Semkaj, gospod; grad se je že predal.
Tiranovi ljudje se tolčejo na dve strani,
vaši glavarji se vojskujejo zelo pogumno.
Lahko že rečemo, da je dan vaš,
opravljeno je skoraj vse.

MALCOLM

Nasproti so bili sovražniki,
ki so zares na naši strani.

SIWARD

Stopite v grad, gospod.

[*Odideta. Trušč boja.*]

5. 8

[*Drug del bojišča.*]

Vstopi Macbeth.

MACBETH

Čemu naj bi igral rimskega tepčka in umrl
od lastnega orožja? Drugim živim rane
bolj pristojijo.

Vrne se Macduff.

MACDUFF

Obrni se, peklenski pes!

MACBETH

Tebe edinega med vsemi sem se izogibal.
Proč pojdi, moja duša je preveč
že otovorjena s tvojo krvjo.

MACDUFF

Nimam besed;
moj glas je v mojem meču, podlež bolj krvav,
kot te beseda more opisati.

[*Bojujeta se.*]

MACBETH

Trudiš se zaman.
Prav tako moreš gladki zrak presekat
s svojim ostrim rezilom kot raniti mene.
Raje zamahni z mečem po ranljivi glavi;
moje življenje je začarano, ne more
ga vzeti tak, ki je od ženske rojen.

MACDUFF

Zaman so tvoje coprnije.

Angel, ki je tvoj gospodar,
ti bo povedal, da je bil Macduff izrezan
materi iz telesa.

MACBETH

Preklet bodi jezik, ki je to rekel
in splasil boljši del moža v meni;
zlodejem sprevertljivim pa nihče
naj ne verjame več, ki nas z dvoumjem medejo;
izpolnijo, kar so ušesu obljubili,
kar upanju, to pa prelomijo. –
Ne bom se bojeval s teboj.

MACDUFF

Potem pa, bojzljivec, se predaj
in živi, da boš času na ogled in v posmeh.
Kot kak redek nestvor te bomo imeli
na drog naslikanega in z napisom spodaj,
»Glejte tirana.«

MACBETH

Ne, ne predam se,
da bom poljubil tla pred nogo mladega
Malcolma in me pomendra prekletstvo sodrge.
Čeprav Birnamski gozd pride do Dunsinana
in ti, ki mi stojiš nasproti, nisi bil od ženske
rojen, vendar poskusim. Predse dvignem
svoj ščit. Dajva, Macduff, še zadnji boj;
in preklet bodi ta, ki reče, »Dosti! Stoj!«

[*Odideta med bojem. Trušč.*

[*Znova vstopita med bojem; Macbeth pade ubit.*]

[5. 9]

[*V gradu.*]

*Znak za umik. Fanfare. Z bobni in prapori vstopijo Malcolm, Siward,
Rosse, glavarji, vojaki.*

MALCOLM

Žal vsi prijatelji niso varno prispeli.

SIWARD

Za nekatere je določena drugačna pot.
Toda po teh, ki so tu, vidim,
da je bil velik dan poceni kupljen.

MALCOLM

Macduffa ni med nami;
vašega hrabrega sina tudi ne.

ROSSE

Vaš sin, gospod, je plačal dolg vojščaka;
živel je dovolj dolgo, da je postal mož:
ko je imel priložnost, je to precej
potrdil v boju in kot mož umrl.

SIWARD

Mrtev je?

ROSSE

In odnesen z bojišča. Vaš razlog za žalost
se ne sme meriti z njegovo hrabrostjo,
kajti tedaj bi bil brez konca.

SIWARD

Bil je ranjen v prsi?

ROSSE

Tako je.

SIWARD

Torej je vojak božji; ko bi imel sinov,
kolikor las imam, si ne bi želel lepše smrti
zanje. Naj klenka mu mrtvaški zvon.

MALCOLM

Vreden je večje žalosti;
in to bom jaz potrošil zanj.

SIWARD

Nič več ne potrebuje;
če je odšel dostojno, poravnal svoj dolg,
naj bo Bog z njim. – Tukaj pa je tolažba.

Vrne se Macduff, z Macbethovo glavo.

MACDUFF

Pozdravljen, kralj; to si.
Poglej, kje je prekleta glava samodržca.
Škotska je zdaj svobodna.
Obdanega te vidim z biseri kraljestva,
ki v mislih sami govorijo moj pozdrav;
in njih glasovi vzklikajo ob mojem:
Naj živi škotski kralj!

VSI

Naj živi škotski kralj!

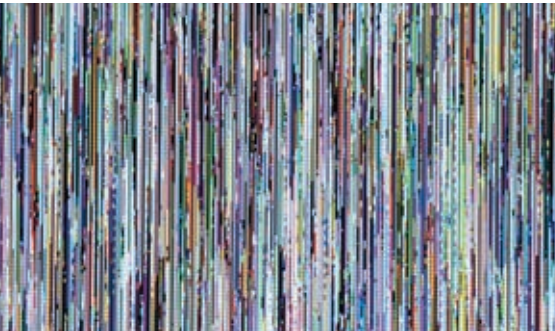
[Fanfare.]

MALCOLM

Ne bomo trčili veliko časa,
da poračunamo vašo zvestobo
in poravnamo vse račune.
Moji glavari in sorodniki, poslej
bodite grofje, prvi, ki jih je kdaj Škotska
imenovala v tako čast. Kar je več treba

in posejati znova – klicati domov
prijatelje, pobegle pred pastmi gleduške tiranije,
in poloviti krute sluge tega mrtvega
mesarja in hudičeve njegove žene,
ki pravijo, da si je z lastno roko vzela
življenje – to in kar še drugega je treba
in kliče nas, po milosti Njegove milosti
opravljeno bo pravi čas in pravi kraj
in s pravo mero. Hvala vsem in vsakomur
in vabljeni vsi h kronanju na Scone.

[Fanfare. Odidejo.]

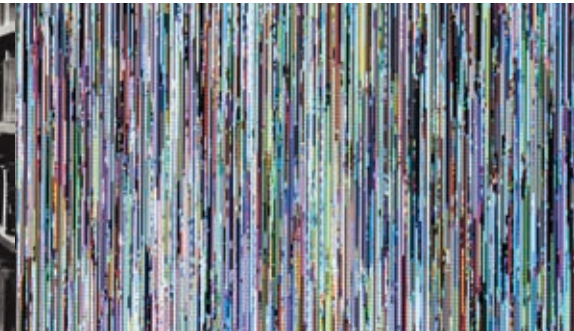


NEJC CIJAN

Borštnikova nagrada za igro igralskemu kolektivu uprizoritve Naš razred

v izvedbi Prešernovega gledališča Kranj, Mestnega gledališča Ptuj in Mini teatra Ljubljana in v režiji Nine Rajić Kranjac – na 53. Festivalu Borštnikovo srečanje

Igralski ansambel Prešernovega gledališča Kranj z dvema gostoma v Našem razredu nastopi kot senzibilen in izvedbeno discipliniran kolektivni igralski organizem. Kot takšen omogoča in dopolnjuje natančno orkestrirano odsko celoto, v kateri noben posameznik tudi v najmanjšem trenutku ne izgubi svojega mesta. Sinhronizirano vzpostavijo kompleksno odsko fresko skupnosti, ki utripajoč v usodi posameznih zgodovinskih slik razpada, subtilno prenašajo brutalnost in kaotičnost sveta, utelešajo raznolike vloge in jih komentirajo. Ob tekoče vodeni skupni pripovedi prepričajo tudi z izdelanimi podobami posameznih likov, ki se pretresljivo zapišejo v spomin gledalcev. (Iz utemeljitve)



ŠEST OSEB IŠČE WILLIAMA

Nagrada nova gaz za izvirno odsko doživetje

v izvedbi AMO (Amaterski mladinski oder SNG Nova Gorica) in pod mentorstvom Tereze Gregorič in Urše Adamič – na festivalu 31. Čufarjevi dnevi

Udarno, domiselno, igrivo. To so pridevniki, s katerimi lahko opišemo predstavo Šest oseb išče Williama, v kateri trije igralski pari preigravajo like, situacije in celotne svetove štirih izbranih Shakespearovih del: Sen kresne noči, Hamlet, Othello in Macbeth. Člani skupine kljub mladosti odlično obvladajo gledališko obrt, a jih hkrati to ne omejuje pri njihovi razigranosti in preseganju klasičnega, že ukalupljenega branja angleškega mojstra. Iskrivi prizori, ki izhajajo iz improvizacije, so uspešno in smiselno prepleteni zlasti zaradi dodelane dramaturgije ter organske povezanosti ansambla. Celostno podobo uprizoritve omogočajo obvladovanje gledališke manire v vseh ozirih, na drugi strani pa izredna iskrivost, duhovitost in talent igralcev, zaradi česar smo v predstavi več kot le uživali. To je bila odsko magija, ki je ne vidimo velikokrat. (Iz utemeljitve)

ON/A

Koprodukcijska plesno dramska uprizoritev On/a v izvedbi MN Dance Company in SNG Nova Gorica je oktobra 2018 gostovala v gledališču TR Schouwburg Rotterdam na Nizozemskem.

PETER KUŠTER

Bizarna opereta Peter Kušter v izvedbi SNG Nova Gorica in režiji Ivane Djilas je novembra gostovala na mednarodnem festivalu 23. revija lutkarskih gledališč na Reki na Hrvaškem.

Direktorica / General Manager

Maja Jerman Bratec

maja.jerman-bratec@sng-ng.si

+386 5 335 22 10

Umetniški vodja / Artistic Director

Marko Bratuš

marko.bratus@sng-ng.si

+386 5 335 22 10

Poslovna sekretarka / Business Secretary

Barbara Skorjanc

barbara.skorjanc@sng-ng.si

+386 5 335 22 10

Dramaturginji / Dramaturgs

mag. **Ana Kržišnik Blažica**

ana.krzisnik@sng-ng.si

+386 5 335 22 15

in / and **Martina Mrhar**

martina.mrhar@sng-ng.si

+386 5 335 22 01

Lektor / Language Consultant

Srečko Fišer

srecko.fiser@sng-ng.si

+386 5 335 22 02

Slovensko narodno gledališče Nova Gorica

Slovene National Theatre Nova Gorica

Trg Edvarda Kardelja 5,

5000 Nova Gorica, Slovenija / Slovenia

T +386 5 335 22 00,

F +386 5 302 12 70

info@sng-ng.si, www.sng-ng.si

Dramaturginja in vodja AMO / Dramaturg and Chief of AMO

Tereza Gregorič

tereza.gregoric@sng-ng.si

+386 5 335 22 18

Odnosi z javnostjo / Publicity Manager

Dominika Prijatelj

dominika.prijatelj@sng-ng.si

+386 5 335 22 50

Organizatorica / Organizer

mag. **Barbara Simčič Veličkov**

organizacija@sng-ng.si

+386 5 335 22 04

Vodja računovodstva / Chief Accountant

Goran Troha Žvokelj

g.troha-zvokelj@sng-ng.si

+386 5 335 22 07

Tehnični vodja / Technical Director

Aleksander Blažica

aleksander.blazica@sng-ng.si

+386 5 335 22 14

Blagajna / Box Office

+386 5 335 22 47,

blagajna@sng-ng.si

vsak delavnik / workdays 10.00–12.00 in / and 15.00–17.00

ter uro pred pričetkom predstave / and an hour before each performance

KONTAKTI
CONTACTS

SVET SNG NOVA GORICA / COUNCIL SNT NOVA GORICA

BOJAN BRATINA (predsednik / president), **MIRKO BRULC** (podpredsednik / vice president)

dr. **HELENA JAKLITSCH**, **MIHAELA KOLANDER**, **MATIJA RUPEL**

STROKOVNI SVET SNG NOVA GORICA / EXPERT COUNCIL SNT NOVA GORICA

ANDREJKA MARKOČIČ ŠUŠMELJ (predsednica / president), mag. **ALIDA BEVK** (podpredsednica / vice president),

RADOŠ BOLČINA, **MARKO POLANC**, **ALEŠ VALIČ**, **FRANKA ŽGAVEC**

ČLAN EVROPSKE GLEDALIŠKE KONVENCIJE



MEDIJSKI SPONZOR



SPONZORIJA



Dejavnost SNG Nova Gorica financira Ministrstvo za kulturo Republike Slovenije.

Gledališki list SNG Nova Gorica, letnik 64, številka 4

Izdajatelj SNG NOVA GORICA, predstavnica **MAJA JERMAN BRATEC**

Urednica **MARTINA MRHAR**

Uredništvo **SREČKO FIŠER TEREZA GREGORIČ IN MAG. ANA KRŽIŠNIK BLAŽICA**

Lektor **SREČKO FIŠER**

Fotografije **PETER UHAN**

Oblikovanje **ATEJ TUTTA**

Naklada 500

Tisk **A-MEDIA**

SNG Nova Gorica ISSN 1581-9884

Cena publikacije je 2 evra.



